

VESELÝ VÝLET®

KRKONOŠE / 52

LÉTO 2019

V létě 1914 přistavěl Franz Richter k restauraci Zelený Potok v Peci třípodlažní pension s oblíbenými výklenky v nejlepších hostinských pokojích. Franz neváhal pohostit i školní skupinu pěkně ustrojených dětí z města. Vědomě podporoval jejich zájem o Krkonoše. Dobře věděl, že se na poznaná místa budou vracet i v dospělosti. A nejspíš přijedou i s vlastní rodinou. Stejně se již sto dvacet let vytváří stálá klientela pobytových hostů východních Krkonoš. Především jim kraj pod Sněžkou vděčí za prosperitu v dobrých letech, jaké prožíváme díky společenským změnám i poslední tři dekády. Pravidelným hostům Krkonoš je věnované toto vydání sezónních novin. Franz Richter později původní dřevěnou chalupu nahradil hotelem. I tam provozoval vyhlášenou českou kuchyni. Zelený Potok vyhořel v zimě 1962 a místo je dnes upraveno na parkoviště využívané především v zimě. Zachoval se jen zcela přestavěný pension z roku 1914.

Z	Galerie, informační centrum a pension Veselý výlet	str. 2–5
D	Pec pod Sněžkou	str. 6–9
A	Malá Úpa	str. 10–11
R	Horní Maršov	str. 12–13
M	Mapa východních Krkonoš	uprostřed
A	Janské Lázně	str. 16
	SkiResort Černá hora – Pec	str. 17
	Krkonošský národní park	str. 18–19
	Žacléř	str. 20–21
	Doporučujeme osvědčené služby	str. 22–23
	Archa Krkonoš	str. 24–28

Pension Veselý výlet v Temném Dole.

Marie-Jose a Kalle Kuhn při návštěvě v červnu 2016.

Báře a Janu Dvořákovým požehnal k výročí páter Jan Rybář.

Sabina a Rudi Schirmer ocenili výborné podmínky minulé zimy.

Josef Maršík (vpravo) vloni pozdravil Veselý výlet při pouti Aljaškou.

Ricki a Britta Selle (uprostřed) s dětmi a přáteli 1. ledna 2008.

Ve službách pro ubytované hosty se přičiněním rodičů Kristy a Zdeňka pohybuje od sedmdesátých let. Nejprve ve Špindlerově Mlýně, osm let v Peci a od prosince 1995 vedeme vlastní pension v Temném Dole. Malý rodinný pension bez potřeby plné obsazenosti nám umožňuje potkávat se v našem domě s milými lidmi. Některé hosty můžeme po letech nazývat přáteli. Každý krkonošský ubytovatel má stálé klienty, jejich pravidelný návrat je známkou dobré služby. Ines a Heiko Rohr si při odjezdu dohodnou termín příští návštěvy, rok se neozvou a v daný den mezi druhou a třetí hodinou odpolední zaparkují před domem. Jsou naši jedini hosté přijíždějící sáňkovat, saně si přivezli už osmnáctkrát. Architekt Klaus Richter je maršovský rodák a rád se z Hoyerswerdy vrací do starého domova. Pension Veselý výlet navštěvuje patnáct let. Vedle chození po horách, hřbitvech a památkách spolu večer odkrýváme historii Aupatalu spojenou s rodem Richterů. Stejně dlouho k nám jezdí s rodinou a přáteli lékař z Inowrocławu Zbigniew Monowid. V partě má zapálené lyžaře, na sjezdovce jsou i v tom nejhorším počasí.

Marie-Jose a Kalle Kuhnovi z Lohfeldenu k nám poprvé přijeli v říjnu 1998 a od té doby je u nás vítáme každý rok. Kalle se narodil v létě 1945 v Libči u Trutnova, jako desetiměsíční dítě odjel transportem do Německa. Marie-Jose pochází z Francie, oba jsou velmi otevření a kulturně založení. Prožívali jsme s nimi úspěšnou snahu spojit Trutnov jako partnerské město s jejich domovským Lohfeldenem. O tom, že od roku 2007 nejde o formální partnerství už vědí stovky lidí, kteří se zúčastnili společných, především kulturních akcí v obou městech. V době vzniku tohoto textu jsou Marie-Jose a Kalle na představení Cirk La Putyka v trutnovském divadle Uffo. Před týdnem vystupoval trutnovský pěvecký sbor Chorea Corcontica v Lohfeldenu. Výtvarníci stojící u zrodu Veselého výletu tam uspořádali výstavu. Především díky prvotní aktivitě Marie-Jose a Kalleho proběhl v rámci aktivního partnerství desítky akcí.

Barbora a Jan Dvořákov z Moravy jsou našimi nejčastějšími hosty. S Bárou jsme se seznámili při tvorbě její diplomové práce na téma sakrální architektura Horního Maršova. Poté, co se odstěhoval jejich předchůzí ubytovatel z Lysečin, navštěvují od léta 2005 několikrát do roka pension Veselý výlet. Před třemi lety tady oslavili stříbrnou svatbu. Jejich obnovení slibu bylo prvním církevním obřadem po dokončení opravy starého kostela v Maršově.

Sabina a Rudi Schirmer z Weimaru v únoru přijedou na svůj oblíbený krkonošský pokoj po dvacáté. Naše hory navštěvují jenom v zimě, i jako sedmdesátníci mají rádi sjezdovky v Peci a na Černé hoře. Ráno se rozhodnou, jestli nastoupí před pensionem do skibusu ve směru do Pece nebo Janských Lázní. Sabina se naučila dobře česky. Obdivujeme, jak zvládla gramatiku, všechna slova má vždy ve správném tvaru. Při odpočinkových dnech bez sportu už navštívili všechna muzea a galerie v širokém okolí. Mají větší přehled o místech poznání než mnozí obyvatelé našeho regionu.

Josef Maršík z Prahy navštěvuje Krkonoše pravidelně přes šedesát let. Nejčastěji pobýval v Peci (též VV 47/2017), od roku 2008 je naším hostem. V kraji pod Sněžkou prošel všechny turistické cesty, proto uvítá doporučení na nezačaté traily, jako jsou třeba Biskupský chodník, pěšiny k Luisině výšině, přes vrchol Světlé hory nebo Messnerovým dolem. I kvůli takovým věrným hostům nesouhlasíme

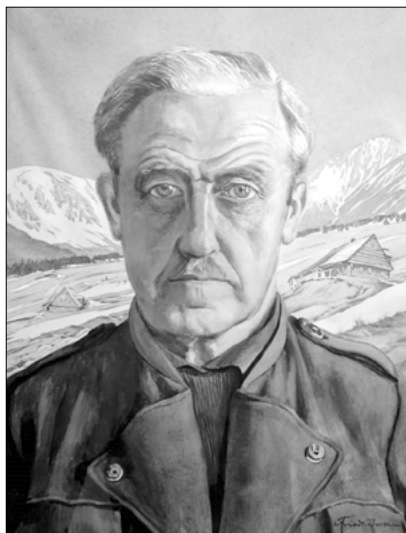
s uzavřením dalších míst v horách novou zonací národního parku.

Ricky Selle z Lipska navštěvoval Krkonoše s rodiči už jako dítě. Se svou rodinou a přáteli prožil v pensionu Veselý výlet posledních dvanáct Silvestrů. Ricky je architekt a kvůli sedavému zaměstnání stejně jako jeho manželka Britta rád sportuje. Vyrážejí na celodenní túry na běžkách, oceňují upravené stopy na Světlé a Černé hoře se sjezdem přes Reissovy domky k pensionu v Temném Dole. Mezitím vyrostly jejich děti a věříme, že i ony budou nacházet cestu do Krkonoše, kde prožily zajímavé chvíle.

Pension Veselý výlet v Temném Dole je obklopený horskou přírodou i kulturními památkami. Hosté s námi konzultují vybraný program, který jim obohatíme o další náměty. Inspiraci přináší i samotný historický dům plný obrazů, fotografií a dokumentů nejen z Krkonoše. Vkusně vybavené pokoje, připojení k internetu Wi-Fi, sauna, vířivka, velká hala s kuchyňkou v moderní přístavbě i bohaté snídaně jsou samozřejmostí. Do pensionu přijíždějí skupiny přátel, kteří stejně jako velké rodiny využívají prostornou halu. Díky spojovací chodbě mezi oběma domy neomezují hlukem další hosty a nikdo neruší jejich zábavu. Před domem zastavují letní i zimní turistické a lyžařské autobusy. Ubytování hosté celoročně zaparkují i na parkovišti u infocentra v Peci. Ceník a informace o nabídce dalších služeb spojených s Veselým výletem najdete na webových stránkách. Pension Veselý výlet v Temném Dole nabízí ubytování se snídaní ve dvou a třílůžkových pokojích a apartmá, telefonická rezervace v infocentru, podrobnosti o ubytování v pensionu najdete na webových stránkách.

Informační centra a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou nebo v Temném Dole usnadní a zpříjemní váš pobyt ve východních Krkonoších. Vypůjčíte si klíče od lesního hrádku Aichelburg i od Muzea Vápenka v Horních Albericích. Najdete tu novinky z regionu, bezplatné informační materiály, mapy Krkonoše a okolí, průvodce, pohlednice se známkami, české a německé knihy včetně dětských. Pro sběratele máme turistické vizitky, známky, odznaky, nálepky, štítky na hole a jiné drobnosti. Před cestou domů tu koupíte originální dárky a suvenýry, obrázky, fotografie a oblíbené figurky a loutky Krakonoše, sbírkové kameny, přívěsky, trička připomínající návštěvu Krkonoše. V Temném Dole si můžete objednat kopie dobových fotografií Krkonoše po výběru z našeho velkého archivu. Veselý výlet připravil dárkovou Čokoládu ze Sněžky s výtvarně zpracovanými obaly od několika autorů, které si můžete prohlédnout i na facebooku. Kvalitní česká čokoláda je buď sedmdesátiprocentní, nebo sladká mléčná. Oblíbené jsou krkonošské bylinné, medoviny, čajové směsi a léčivé nápoje. Stejně tak dárkové balení piva Trautenberk z Malé Úpy nebo piva Sněžka z Pece. Široký výběr je v několika druzích přírodní značkové kosmetiky. Vedle běžných informací vám pomůžeme s přípravou programu. Informační centra doplňují směrnáry. Starší vydání Veselého výletu si můžete přečíst na našich webových stránkách, zbylé tištěné nabízíme v Temném Dole.

Informační centrum, galerie, směnárna a obchod s dárky Veselý výlet v Peci pod Sněžkou čp. 196, tel. 499 736 130. **Informační centrum, galerie, směnárna a pension Veselý výlet v Temném Dole** čp. 46, Horní Maršov, PSČ 542 26, tel. 499 874 298. Jsou otevřena denně od 8.30 do 18 hodin. Domluvíte se i německy a anglicky. Aktuality najdete i na facebooku Veselého výletu. E-mail: info@veselyvylet.cz www.veselyvylet.cz

*Autoportrét Friedricha Iwana
s motivem z Pece v pozadí, 1945.*

*Zima na pohlednici Pomezních Bud s chalupami čp. 41, 42, 43
je k vidění na originální grafice na Iwanově výstavě v Peci.*

Friedrich Iwan – Grafika a malba z Krkonoš

Nejoblíbenější krkonošský autor grafiky z meziválečných let se narodil před sto třiceti lety v Kamenné Hoře ve Slezsku. Sběratel a propagátor dobové grafiky Krkonoš Petr Bergmann k jubileu narození Friedricha Iwana připravil především ze své kolekce putovní výstavu. Není náhodou, že první zastávkou je galerie Veselý výlet v Peci pod Sněžkou. Přestože byl Iwan autorem z druhé strany hor, velký díl jeho tvorby zachycuje Pec, Velkou a Malou Úpu. Díky známosti a nejspíš i přátelství s majitelem hotelu Zelený Potok Franzem Richterem (též VV 46/2016), rodinou Bönschů z Luční boudy a zřejmě i dalšími místními lidmi byl v Úpském údolí častým hostem. Vstřícnost boudařů přispěla k obohacení kulturního fondu východních Krkonoš. Mezi jeho grafikou, akvarely, kresbami a vzácně i olejovou malbou jsou letní a zimní motivy zachycující Obrů a Modrý důl, Richterovy boudy, Vysoký Svah, Chaloupky, Bukové údolí s hutí zvanou Jedová chýše, Malou a Velkou Pláň, Vavřincův důl, Větrník, historické centrum s kostelem ve Velké i Malé Úpě a samozřejmě i vrchol Sněžky. Friedrich Iwan vynikal kreslířskou zručností už na gymnáziu. Na doporučení profesora výtvarné výchovy se úspěšně ucházel o studium na Královské škole umění a řemesel ve Vratislavi. Zásadní vliv na něho měl profesor Carl Ernst Morgernstern, autor mnoha obrazů z Krkonoš. Profesor bral své studenty na malířské plenéry a vzbudil v nich zájem o krajinomalbu s horskými motivy. V Karpaczi postavil sobě a dalším výtvarníkům otevřený ateliér nazvaný Dům s čápy. I tím se Morgernstern přičinil o vznik uměleckých děl z prostředí Krkonoš. Brzy po dokončení vratislavské školy v roce 1908 Friedrich Iwan pokračoval ve studiu malby a výtvarných řemesel na Akademii v Berlíně – Charlottenburgu. Brilantně zvládl kombinovanou techniku leptu doplněného barevnou akvatintou, kterou tvořil nejčastěji. Silnou stránkou Iwanovy grafiky je provedení sněhu. U působivých zimních motivů využíval často jen černou a slabě modrou barvu. Petr Bergmann při sestavování výstavy oslovil sběratele z Pece Petra Hromátku, který se zaměřuje na místní motivy. Před dvaceti lety jsme pro sbírku Veseleho výletu v Jelení Hoře koupili pastelem a temperou malovaný obraz s motivem kapličky na Vysokém Svahu se Sněžkou vzadu. Je signovaný Friedrichem Iwanem v roce 1908. Petr Bergmann nás upozornil, že podle znalkyně Iwanova díla Barbary Skoczylas-Stadnikové je to autorovo nejstarší známé dílo. Z tohoto obrazu odvozujeme první návštěvy výtvarníka v Peci. Nejspíš podle raných skic později vytvořil skvělé grafické listy. Jeho rozvoj zbrzdila Velká válka. V pruské uniformě prošel fronty

v Polsku, Litvě, Rumunsku a ve Francii, kde všude také maloval a kreslil. Hlavní dílo ale vytvořil po první světové válce v Krkonoších. U již známého autora si mecenáši zadávali malované obrazy, jeden krásný z Pece je k vidění na výstavě. Finančně dostupnou grafiku měli v chalupách i v maršovském zámku. Vznikly nejspíš tisíce Iwanem signovaných tisků. Krkonošský spolek a třeba i rodina Pohlů ze Sněžky si u něho nechaly zpracovat jubilejní grafické pohlednice. Nakladatel Max Leipelt vydal desítky pohlednic Iwanových motivů, z nichž převládají ty z naší strany hor. Kvalitně vytištěné pohlednice z dvacátých let jsou nejdostupnějším dílem známého krkonošského výtvarníka. Po druhé světové válce musel Friedrich Iwan s rodinou rodný kraj opustit. Vytvořil pak řadu děl s motivy Alp, pro Emila Bönsche zhotovil dnes ztracený obraz jeho hotelu v novém domově pod vrcholem Zugspitz v Tyrolsku. Do Krkonoš se už nepodíval, zemřel v Německu v lednu 1967.

Výstava prací Friedricha Iwana je k vidění v galerii Veselý výlet v Peci pod Sněžkou denně v době 8.30 až 17.30 do 14. srpna 2019.

Petr Toman – Krkonoše nejen z letadla

Rodák z Jaroměře prožil dětství na Žacléřsku, po škole se stal úředníkem v Trutnově. V kanceláři poznal jen šedivou nudu, navíc jako nešťánek bez možnosti změny, natož profesního růstu. Normalizační prověrky Petra Tomanova osvobodily, odešel do světa vyhnanců, romantiků, sportovců, tedy mezi obyvatele krkonošských hřebenových bud. V roce 1971 se stal kulturním a sportovním referentem v zotavovně ROH Černá bouda. Organizoval odborářským rekreantům výlety po horách i zájezdy do nedalekého okolí. V zimě byl lyžařským instruktorem, a hlavně si užíval život na horách. Vymýšlel nové trasy a při tom poznával zákoutí Krkonoš. To ještě netušil, že se připravuje na pozdější životní práci profesionálního krajinářského fotografa. Fotografoval pro zábavu a vyvolával černobílé snímky už od deseti let. Jenže kaskády Javořího potoka, tajemnost Černošského rašeliniště a zejména za oknem pozorované panoráma Krkonoš se Sněžkou v něm probudily chuť proměnlivou náladu hor zachytit. Brzy se projevilo Petrovo nadání vidět zajímavé kompozice. Vytvořil první vydařené fotografie. Jednou pobývali mezi účastníky rekreace na Černé hoře pracovníci vydavatelství Pressfoto. Při programu padla řeč na fotografie a Petr Toman jim ukázal své snímky. Hned se dohodli na spolupráci, ale podmínkou byly barevné diapozitivы velkého formátu 6 × 9 centimetrů. V tehdy omezené nabídce měl

Petr Toman zachytil 26. ledna 2012 svůj oblíbený motiv s Kozími hřbety a členitou Luční horou.

Petr problém, musel si zprvu vystačit s fotoaparátom sovětské výroby Moskva, až později sehnal z druhé ruky profesionální přístroj Polykrob – napodobeninu kamery Linhof formátu až 9 × 12 centimetrů. Začínal s komerčními snímky pro pohlednice, které tehdy vycházely v desetitisícových nákladech. Pro zimní záběry z hřebenů vyjížděl na běžkách s patnáctikilovým ruksakem. V době s omezenou reklamou vysílala Československá televize v přestávkách mezi pořady koťátka hrající si s klubičky vlny nebo náladové fotografie krajiny. Z Krkonoš jim snímky dodával Petr Toman. Výtvarně pojeté záběry uplatňoval na plakátech vydavatelství Merkur, které využívali aranžéři výloh obchodů po celé republice. Začal publikovat v časopise Krkonoše, ale fotografování pořád zůstávalo vedlejší prací. Od roku 1977 byl kulturním referentem v zotavovně Kolektiv ve Velké Úpě, kde setrval do posledního prosince 1990. Ve svobodných podmínkách zanikala stará vydavatelství, což urychlilo Petrovo rozhodnutí založit vlastní. Již v roce 1991 založil v Krkonoších první soukromé Vydavatelství ZiTo. V roce 1996 opustila učitelskou profesi i manželka Ivana a spolu vytvořili skvěle fungující tým. K dnešnímu dni vydali 1 549 druhů pohlednic v celkovém nákladu několika miliónů. Převážně krkonošské motivy zpracovávají od fotografování přes grafický návrh, dohled v tiskárně po zajištění distribuce. Dnes jsou Tomanovi posledními vydavateli pohlednic Krkonoš.

Ovšem výjimečná fotografická tvorba Petra Tomana je spojená hlavně s leteckými snímky nejen Krkonoš. Tady podnikl více než sto letů a měl velké štěstí na výborné piloty Luboše Kunce a Jiřího Sochora z letecké školy ve Vrchlabí. Při profesionálním fotografování je souhra s pilotem nutná. Deset minut čekání, až se stín mraku kazící snímek odsune dál, je dlouhá doba a v letadle se prodraží. Uměním pilota je dostat letadlo podle přání fotografa do správného místa ve správný okamžik, a ještě stroj odklonit, aby nezaclánilo křídlo. Petr při takových manévrech říká, že letí smykem. Jeho nejoblíbenějšími motivy jsou vedle Sněžky i Sněžné jámy na polské straně hor, a především rozbrázděný západní svah Luční hory. Letecké snímky s unikátní náladou by nemohly vzniknout, kdyby autor i letiště nebyli přímo v Krkonoších. Ráno 28. prosince 2008 Petr Toman vyjel lanovkou na Sněžku a objevil na stavebách ohromnou námrazu, která nebyla k vidění poslední půlstoletí. Hned volal pilotovi a odpoledne vznikly nádherné snímky ledem a sněhem obaleného vrcholu. Druhý den vzlétli těsně před západem slunce kvůli zbarvení sněhu. Jenže v rozrušení nad skvělými motivy Petr pět minut trávící jev exponoval špatně nastaveným fotoaparátom. Když zjistil, že

vše je k nepoužití, ještě večer volal na letiště. Přestože tam měli druhý den silvestrovský večírek, umluvil pilota Luboše Kunce na další let. V podvečer 30. prosince zamířili k vrcholu Sněžky, kde vznikly snímky s jedinečnou atmosférou. Několik dní nato se rozlomila nejvyšší část Polské boudy a námraza opadala.

Nádherné scénérie vytváří inverzní počasí, kdy mraky leží pod horami. Nahoře je jasno, ale kvůli malé viditelnosti v údolí nejde vzlétnout. Nezbyvá než spolu s pilotem neustále sledovat posun spodních mraků. Dříve Petr s Ivanou zjišťovali stav opakovanými telefonáty Jarovi Makovičkovi na Výrovku, Petru Skrbkovi do poštovny na Sněžce. Později rozhodování usnadnily webové kamery Humlnet rozmístěné na hřebenevých boudách. Když se sešlo dobré počasí, volné letadlo a pilot, byl Petr za dvacet minut ve Vrchlabí připravený vzlétnout. Unikátní okamžik nastal 30. října 2009. Hradba nízkých inverzních mraků se zastavila těsně před vrchlabským letištěm, nad startovací plochou byla ještě modrá obloha a pilot Luboš Kunc mohl vystoupat nad oblačné moře. Z bílé vrstvy mraků vyčnívaly jednotlivé vrcholky hor a Petr nasnímal sérii záběrů, kterým s Ivou říkají ostrovy v oblacích. I pro pilota to byl jedinečný zážitek, i když potom dlouho hledal okno v mracích pro cestu zpět, protože se mezitím zatáhlo i nad letištěm. Všechny letecké snímky, za hodinu zmáčkne spoušť až tisíckrát, Petr Toman pořídil z otevřeného okna letadla. S pilotem Jiřím Sochořem vystoupali 9. prosince 2014 do nadmořské výšky 3 000 metrů, aby pořídil „učebnicové“ fotografie morfologie ledovci přemodelovaných Krkonoš. Kvůli ovládní aparátu mají Petrovy rukavice ustřížené konce prstů, i proto tohle zimní fotografování skončilo omrzlinami, které si vyžádaly návštěvu kliniky ve Vysokém nad Jizerou. Poslední dva fotografické lety proběhly v lednu 2016. Další snímky Krkonoš z ptáčích perspektiv už nejspíš nevzniknou. Je zavřená letecká škola ve Vrchlabí i letecký prostor nad Krkonošským národním parkem. Fotografie pořízené pomocí dronů se kvalitou, a hlavně atmosférou nepřibližují snímkům Petra Tomana ani zdaleka. To můžete posoudit sami. Fotograf se dosud vyhýbal výstavám a teprve nyní jsme se domluvili. Od 19. srpna 2019 bude mít v galerii Veselý výlet v Peci pod Sněžkou v pětasedmdesáti letech vůbec první výstavu. Zůstane otevřená s listopadovou pauzou do poloviny ledna a ponese název Krkonoše nejen z letadla. Stejně jako na zahájení výstavy pokřtěná kniha s nejlepšími snímky Petra Tomana. Není divu, že většina zachycuje naše hory z výšky.

Wenzel Lahmer vyfotografoval ve Velké Úpě svou manželku Annu v nově založené Aleji děkana Kröhna, po roce 1901.

Propagátor cestovního ruchu Vinzenz Kröhn na fotografii uložené v Krkonošském muzeu ve Vrchlabí, před rokem 1900.

Letovisko Velká Úpa

Farář Vinzenz Kröhn se kromě duchovní správy ve farnosti při kostele Nejsvětější Trojice ve Velké Úpě zabýval i možností zlepšení života místních lidí. Od svého příchodu roku 1883 nabádal farníky, aby vedle zemědělské činnosti nabízeli své služby návštěvníkům kraje pod Sněžkou. Vinzenz Kröhn se narodil v sousedním Černém Dole, sloužil ve Vrchlabí, v Malé Úpě, a především v letech 1876 až 1883 ve Špindlerově Mlýně. Tam zažil první etapu proměny horské vesnice ve vyhledávané letovisko plné pobytových hostů. Viděl, jak se z několika horských chalupníků s botami umazanými od hnoje během pár let stali vážení hoteliéři v obleku s kravatou. Jistě znal ekonomický vzestup chudých alpských vesnic a věděl o dříve započatém nebyvalém rozvoji Karpacze a Szklarské Poreby na severní straně Krkonoš. Sedmnáct let při kázání nabádal místní horaly ke stavbě pensionů a hotelů nebo ke zřizování hostinských pokojů v chalupách. A se zkušeností odjinud zdůrazňoval: Nechte si za služby od lidí z města dobře zaplatit! Teprve na sklonku života se děkan Vinzenz Kröhn dočkal změny. Tři obce Velká Úpa první, druhý a třetí díl zvaný Pec se začaly proměňovat, i když třicetileté zpoždění oproti Špindlerovu Mlýnu zůstalo znát. Dnes již víme, že Krkonoše se zásadně změnily kvůli dvěma událostem. Před stovkami let při zemědělské a dřevařské kolonizaci vznikly luční enklávy. Zato cestovní ruch hory ovlivňuje dodnes. Dokud hosté územím jen procházeli, změn bylo málo, ale jakmile tu v 19. století začali pobývat delší čas, spustili nebyvalou přeměnu sídel a krajiny. Od té doby všechny podstatné investice v území města Pec pod Sněžkou souvisí s cestovním ruchem. Přitom vše začalo skromně.

Aleje pro vycházky hostů

První letní hosté nevyrazili na dlouhé horské túry. Přijížděli do Velké Úpy a Pece odpočívat ve zdravém prostředí. Místní si uvědomili, že jim musejí nabídnout snadné blízké cíle. Jedním z počínů bylo založení okrašlovacího spolku s úkolem vytvořit vycházkové aleje. Na konci 19. století se na lučních enklávách jen vzácně vyskytovaly solitérní stromy, nejčastěji jasany a javory. Jejich stín omezoval růst trávy, hlavního zdroje „bohatství“ místních lidí. Z tohoto pohledu je zajímavé, že se hospodáři nechali spolkem přesvědčit a povolili vznik alejí na okraji svých pozemků. Ve Velké Úpě naproti Starému mlýnu

osadili především podél pozemků mlynáře a majitele brusíren dřeva Ignaze Dixe dvouřadou alej. Vede nahoru k tehdy vytvořené vyhlídce pojmenované na počest hraběnky Czernin-Morzinové Emmína výšina. V minulých letech byla více než stoletá řada stromů městem Pec pod Sněžkou ošetřena a doplněna o novou výsadbu. Příčiněním místních je obnovení i altán a směrovkami označená vycházka pokračuje k opravené kapličky na Předním Výsluní. Jiná alej byla okrašlovacím spolkem Velké Úpy slavnostně dokončena 9. června 1901. Vedla od kostela podél hřbitovní zdi s návazností na dnes žlutě značenou cestu směrem ke Hlušinám a Vlašským boudám. Rok před tím v březnu zemřel ve zdejší farnosti vážený Vinzenz Kröhn a místní z vděčnosti k propagátorovi cestovního ruchu místo pojmenovali Dechant Kröhn Allee, tedy Alej děkana Kröhna. Ještě před třiceti lety jsme nad hřbitovem viděli žulovou desku s nápisem, dnes zbyl jen podstavec. Z aleje se dochovalo v horní části deset posledních javorů mléčů. Z cesty je pěkný pohled na kostel a protější Přední a Prostřední Výsluní. Také je patrné, jak na řadě míst neregulovaná zeleň krajiny škodí. Brání výhledům a zastírá místní fenomén – nahodile roztroušenou zástavbu většinou původních dřevěných domů.

Zimmer frei – volné pokoje

Hostinců pro hosty bylo v kraji pod Sněžkou několik, ale najít na konci 19. století bydlení pro letní pobyt nešlo. Jediný hotel dokončil roku 1888 Friedrich Wagner, hostinský z Janských Lázní. První třípodlažní budova stála naproti Hospodě Na Peci a jmenovala se jednoduše Petzer, tedy Pec. Dnes ji nahradil apartmánový hotel Pecr s výborným wellness programem. Z místních obyvatel se k první investici do ubytování odhodlal Johann Buchberger. Pokoje pro letní hosty zřídil ve své chalupě v Bukovém údolí, nyní na stejném místě vzniká Superior čtyřhvězdičkový hotel s ponechaným historickým jménem Hradec. Mezi zakladatele ubytovacích služeb v Peci patřili na začátku 20. století Hermann Kraus z pozdější Žižkovy boudy, Franz Richter ze Zeleného Potoka, Stefan Meergans z hotelu Hvězda, Severin Steiner z hotelu Děvin, Stefan Buchberger z pensionu Krakonoš, Josef Kneifel z pensionu Sněžka a Josef Kuhn s manželkou Filipinou z největšího hotelu Hořec. Ve Velké Úpě byl mezi prvními Vinzenz Mitlöhner, z jehož pensionu Aupatal je dnes ruina odborové zotavovny Kolektiv.

Marie a Alfred Sagasserovi
zřídili nejzdobnější pension v letovisku Velká Úpa, 1927.

V roce 1903 postavil Johann Bönsch z rodiny provozující Luční boudu výstavní vilu s pokoji pro hosty. Jeho dům měl v obci první věžičku a jménem Luční domov se hlásil k hlavnímu rodinnému podniku. Tehdy mezi pobytovými hosty byly především rodiny ze sousedního Německa. Hledaly autentické prostředí s horaly hospodařícími na krásných loukách. Zájem o ubytování v chalupách přivodil pokles stavu chovaného dobytka, když vestavěné pokoje na půdách snížily možnost uskladnění sena. Brzy po Velké válce měli letní hosty v téměř každé chalupě.

Hosté dali práci truhlářům

Zřizování hostinských pokojů obohatilo místní architekturu o nové prvky. Kvůli prosvětlení podkroví se objevily přední sedlové vikýře, zvětšila se okna ve štítech. Vznikaly první domy s obytným polopatrem, tedy půlštokové chalupy. Pro posezení hostů přibývaly malé verandy a zádveři s vysokými dělenými okny. Protože místní domy měly jen minimální plochu omítek, zdobení se zaměřovalo na dřevěné obklady. Truhláři se předháněli ve vymýšlení zdobných prvků. Od konce 19. století jsou pro Velkou Úpu typické vodorovné tvarované lišty v dělených štítech, barevné laťování, šambrány kolem oken, zdobná nárožní prkna. Jiným užívaným prvkem bylo vyřezávané zakončení štítu s patrným vlivem tehdy populární secese.

Albert Sagasser se narodil v září 1870 na Sagasseroých boudách. Po svatbě s Marií Richterovou z Modrého dolu v únoru 1902 se rozhodli od rodiny Hoferů na Zadním Výsluní koupit neobydlenou chalupu s dnešním čp. 121. Nejprve pronajímali jeden pokoj, až v létě 1925 zvětšili dřevěný dům o celé podlaží. K východnímu štítu přistavěli dvoupodlažní verandu. Verandovými okny opatřili celou jižní stranu prvního patra pensionu. Obložení truhláři provedli ze stovek tvarovaných prken, velkoupská zdobná lišta mezi roubeným přízemím a hrázděným patrem obkroužila celý dům. Přední sedlový vikýř nad hlavním vchodem opatřili výklenkem, aby se hosté mohli z nejlepšího pokoje rozhlížet po otevřeném údolí. I proto pension pojmenovali Schöne Aussicht, tedy Hezký výhled. Sagasserovi, stejně jako mnozí další ubytovatelé, nepočítali se zimním provozem, první pokoje nebyly zateplené a neměly ani vytápění. Jenže od dvacátých let se lyžování stalo fenoménem, a nejen do Krkonoš lyže přinesly silnou zimní sezónu. Dodatečné zateplování neprálo velkým jednoduchým verandovým oknům a často ani zdobným prvkům na fasádě. Na to dopltil i kdysi nejzdobnější dům v Peci pod Sněžkou. Dnes se pension jmenuje Lion, má běžná okna a fádní obložení. Jen zvláštní výklenek na předním vikýři připomíná někdejší originální architektonické řešení. Nebýt dobové fotografie poskytnuté redakci sběratelem Jörgem Ackermannem, původní podoba Sagassero-va dřevěného domu by zmizela i z lidské paměti.

Okrašlovací spolek založil alej
u pensionu Luční domov, 1903.

Vinzenz Mittlöhner s rodinou
u svého pensionu Aupatal, 1902.

V místě hotelu Hela stál zdobený dům Hab Mich Lieb,
tedy Miluj mě, 1909.

Zdobný štít chalupy VÚ 1 čp. 214
postavené asi roku 1913, foto 2008.

E. Bartošová byla hostem v Kühnelově chalupě a 23. července 1928 napsala přítelkyni na pohlednici: „Vede se nám dobře! Pěkně bydlíme, výborně jíme a počasí je krásné. Kolem naší boudy pasou se srnky, pro oko hezký obrázek!“ Šipkou označila hostinský pokoj v předním sedlovém vikýři. Vzádu jsou na Hoferových boudách vidět chalupy Roberta a výše Johanna Hofera. Po zachycených loukách dnes vede lanovka se sjezdovkou Portášky.

Svatební fotografie Johanna Kühnela a Augusty Ettrichové, 14. 1. 1930.

Divadelní a filmový herec Bedřich Vrbský, 30. léta.

Letní byt herce z Vinohrad

Před třiceti lety nám vyprávěl pamětník Friedrich Kneifel výjimečný příběh, jak se z pravidelného hosta jedné chalupy ve Velké Úpě stal její majitel a potom opět vážený návštěvník. Tehdy světové dějiny propojily osudy tak rozdílných lidí.

Prvním známým Kühnelem ve Velké Úpě byl Anton narozený v květnu 1721 na statku v Maršově. Rod Kühnelů tu žil již před dřevařskou kolonizací v 16. století, nejspíš patřil k zakladatelům lánové obce Maršov. V první matrice farnosti Maršov je mezi prvními zapsaný 16. října 1643 Christoff Kynel, otec narozeného Tobiasa. Několik desetiletí faráři psali příjmení Kühnel podle české výslovnosti. Běžné hospodářství v Maršově mělo desítky hektarů polí, luk a lesa, proto užívalo několik rodin. Proč odešel Anton Kühnel do chudé chalupy se dvěma hektary svažitě louky na Předním Výsluní s dnešním čp. 14 můžeme jen odhadovat. V 18. století byl velký rozdíl mezi sedlákem v Maršově a chalupníkem ve Velké Úpě. Potomci Antona Kühnela později hospodařili v ještě horších podmínkách na Thammových boudách v tisíci metrech nad mořem.

Franz Kühnel pokřtěný v kostele ve Velké Úpě v dubnu 1874 poslouchal kázání faráře Vinzenze Kröhna o dobře placených službách hostům. V roce 1902 koupil od rodiny Taslerů starou chalupu na Prostředním Výsluní s výhledem do Úpského údolí. Dodnes k čp. 107 patří jen 1,61 hektaru louky. Stojí uprostřed sjezdovky Portášky, ale o výhodách hlavního lyžařského svahu Velké Úpy neměl Franz Kühnel ani tušení. Brzy po svatbě s Annou Bergerovou se rozhodli podnikat. V roce 1909 místo staré chalupy postavili jeden z prvních moderních domů v obci. Tradiční roubené přízemí nastavili obytným polopatrem prosvětleným předním sedlovým vikýřem. Ve staré chalupě chlév zabíral téměř polovinu půdorysu, v nové jen čtvrtinu. Jako většina domů určených k pronájmu pokojů měl vlastní jméno Hohe Warte, tedy Vysoká stráž. Ovšem ani s hostinskými pokoji Kühnelovi nepřestali hospodařit. Ještě přikoupili letní boudu čp. 73 na Severce, kterou přes léto naplnili senem. Na sněhu Franz seno svezl na rohačkách do údolí a s pomocí rodiny fůru vytlačil nahoru k chalupě. Brzy patřili mezi úspěšné obyvatele Velké Úpy, pronajímali pokoje hostům, chovali dobytek a zpracovávali mléko.

Bedřich Vrbský začínal v Praze jako úředník spořitelny, ale jeho srdce patřilo divadlu. Nejprve hrál amatérsky, pak na malých scénách, až roku 1919 získal na třicet let angažmá ve vyhlášeném Městském divadle na Královských Vinohradech. Vedle hraní od roku 1928 režíroval inscenace v Komorním divadle, po válce i v Divadle hudby. Byl obsazen do šedesáti filmů. Ve vedlejších rolích hrál především elegantní pány, továrníky, šlechtice včetně hraběte Harracha. Vedlo se mu dobře, s manželkou Antonií měli služebnou, auto s řidičem a na divadelní

Děvaři z Velké Úpy Richard Sagasser, Johann Kühnel, Friedrich Kneifel, Erwin, Josef a Wenzel Braunové, asi 1956.

prázdniny odjížděli z Prahy na letní byt. Pravidelně až do začátku války pobývali v chalupě Franze Kühnela ve Velké Úpě. Rodina hospodáře jim na léto uvolnila dvě místnosti v přízemí a ještě prosvětlenou chodbu. Užívali si vycházky do okolí, trochu lenořili, vychutnávali domácí chleba, mléko, máslo, tvaroh a sýry. Mezi hospodáři a stálými hosty brzy vznikl pevný vztah, Bedřich Vrbský s horaly prožíval jejich osudy.

Franz a Anna Kühnelovi měli čtyři děti. Pro staršího syna Johanna rodina koupila nedalekou chalupu čp. 100. V roce 1929 ji sami přestavěli na půlštuk s pokoji pro hosty. V lednu 1930 si Johann Kühnel vzal Augustu Ettrichovou z Předního Výsluní. Jeho sestra Anna měla ráda bratra nevěsty Wenzela Ettricha. Jenže dobře známého muzikanta při svázení dřeva na rohačkách nedaleko Hlušín přimáčkly klády a on vykřvácel. Anna Kühnelová se podle tehdejšího zvyku již nevdala. V dalších generacích na zasněžených cestách tragicky zemřeli dva mladí chlapi z rodiny. Ještě předtím se Kühnelovi museli vypořádat s velkými problémy. V létě 1945 už bylo všem jasné, že z Krkonoš odejdou všichni původní obyvatelé. Franz Kühnel o Vánocích 1945 zemřel doma v chalupě, kterou postavil. Lesníci z vnitrozemí převzali panství Maršov a věděli, že potřebují dřevaře schopné těžít a svážet dřevo na saních. Ve Velké Úpě vybrali čtrnáct rodin dřevařů, které tu zůstaly. Jenže i na ně se vztahovalo vyvlastnění majetku, a když si někdo vybral jejich chalupu, museli se starousedlíci stěhovat jinam. O Kühnelův pěkný dům byl zájem. Když Johanna Kühnela vybrali do dřevařské party, opustil svou chalupu čp. 100 a nastěhoval se do rodného domu. Tušil, že i o ten rodina přijde, proto vyzval dávného přítele Bedřicha Vrbského, aby si zabral jejich dům. Tak se někdejší host stal národním správcem Kühnelovy chalupy, kterou později za několik stokorun koupil. Obrovská nabídka prázdných domů ve vysídleném pohraničí srazila jejich cenu na minimum. Johann s manželkou Augustou, dětmi Rudolfem a Hertou i maminkou Annou pak byli u někdejšího hosta z Prahy v nájmu. Jenže sedlákům v kraji utekli pomocníci do pohraničí, kde si mohli zabrat vlastní hospodářství. Proto komunistická vláda v roce 1948 vydala nařízení vystěhovat zbylé Němce nejméně padesát kilometrů od státní hranice. Pod touto záminkou odešlo v rámci „vnitřního odsunu“ deset rodin z Velké Úpy. Se zbylým majetkem jely vlakem

Herní krajina s prolézačkou ve tvaru rysa, 2018.

do Hradce Králové. Před nádražím na ně čekali sedláci, aby si rozebrali levnou pracovní sílu. Kühnelovi se dostali do osady Kydlinov a tam dřeli na statku. Až na jaře 1953 se mohli vrátit domů do Velké Úpy. Johann Kühnel zajel do Prahy za Bedřichem Vrbským. Vysvětlil mu, že nemají kde bydlet a hospodařit. Herec souhlasil s nastěhováním do jejich starého domova. Později, když získali zpět československé občanství, jim Bedřich Vrbský dům i louku za velmi vstřícnou cenu prodal zpět. Byl to tak výjimečný případ, že si o tom i po mnoha letech místní lidé povídali.

Johann Kühnel i v pozdějším věku kácel a svážel dřevo, v chlěvě držel dvě krávy. Byl také posledním výrobcem tradičních saní rohaček v obci Velká Úpa, než v dubnu 1968 zemřel. Spolu se sousedem nosičem na Sněžku Robertem Hoferem měli nejhezčí louky na Výsluní. Po hnojení kravskou kejdou a pravidelném ručním sekání byly na první pohled zelenější než ostatní pozemky. Johannův syn Rudolf si vzal Hoferovu dceru Marichen a spolu byli po dvou stech letech posledními nositeli jména Kühnel ve Velké Úpě. Ovšem potomci Johanna Kühnela v chalupě žijí a hospodaří dodnes. Edit a Jaromír chovají koně, před domem mají krásnou zahradu. Hned vedle stojí jeden ze sloupů lanovky na Portášky, lyžaři projíždějí kolem chalupy z obou stran. Jen dům už neslouží letním pobytovým hostům, jako za časů Franze Kühnela.

Herní krajina PECKA

Lanovka na Portášky umožňuje vedle prohlídky horských luk a původních chalup také snadnou návštěvu nové atrakce určené především pro rodiče s dětmi. Herní krajinu PECKA u horní stanice podle našich poznatků vyhledávají především vícedenní hosté kraje pod Sněžkou. Nárůst návštěvnosti zaznamenaly i okolní restaurace, u horní stanice vzniklo potřebné zázemí s toaletami. Děti samostatně nebo v doprovodu rodičů prolézají konstrukce v podobě krkonošských zvířat. Je tu několikametrový rys, mraveniště, zmije, mloci a endemitický měkkýš vřetenovka krkonošská. Na stromech zavěšené chodníky ve výšce spojují stylizovaná hnízda čápa černého. Dominantním materiálem je dřevo. Děti se tu zabaví často samy, rodiče na ně dohlížejí z laviček s výhledem do kraje. Je to dobrý cíl pro aktivní hosty.

www.pecpodsnezkou.cz

*Sjezd na saních z Pomezních Bud
na grafice z roku 1869.*

Prvenství Pomezních Bud

Dlouho předtím než v hlavních krkonošských sídlech pobývali první hosté, přicházeli do horské obce Malá Úpa hojně návštěvníci ze slezské strany. Nebylo to v létě, ale při dobrých sněhových podmínkách. V Kowarech před dvěma sty lety vymysleli zážitkovou turistiku a k tomu potřebovali partnera na hřebenech Krkonoš. Jeden takový byl na služby pro hosty připravený. Stefan Hübner z chalupy v Nových Dmcích čp. 32 se 1. září 1812 oženil s Julianou z rodiny Stefana Kirchsclagera, hospodáře a obchodníka s vínem. Stefan se zapojil do tchánova podnikání a přidal vlastní aktivity. Ke Kirchsclagerově chalupě v dnes poklidné lokalitě Mokré jámy přistavěl výrazný rizalit s prosklenou verandou v přízemí. V roce 1815 ještě vedle postavil nový dvoupodlažní dům s vysokou valbovou střechou. Otevřel v Malé Úpě první hostinec s vinným sklepem, tanečním sálem a pokoji pro hosty. Ovšem proslulost Stefanu Hübnerovi přinesla spolupráce s „tour-operátory“ z Kowar. Spolu zavedli do té doby neznámou atrakci, výlety hostů na saních rohačkách. Z Pomezních Bud se v zimě odnepaměti svázelo dřevo k hutím v Kowarech, takže dráha byla osvědčená a po každém sněžení upravená. V Kowarech se host posadil na saně tažené koníkem vedeným průvodcem. Za dvě hodiny skupina pěti, šesti saní vyjela na Pomezní sedlo vysoké 1 050 metrů a pokračovala ještě kilometr k cíli. V boudě, která už nesla jméno hospodáře Hübnera, na ně čekala živá muzika, výběr maďarských vín a výborná kuchyně. Někteří hosté přespali, aby si užili zimní večer v horách, jiní ještě ten den sjeli devět kilometrů zpět do Kowar. Saně řídil horal se zkušenostmi ze svážení dřeva. Ovládání rohaček s jedním zákazníkem bylo snadnější než s dvanáctimetrovou soupravou smrkových klád. Proto byl o takovou práci mezi maloúpskými horaly velký zájem. První komerční jízdy proběhly v zimě 1815 a služba se udržela v původním pojetí přes sto dvacet let. Přitom vznikla v době, kdy lidé neznali ani železnici a na první lyže museli počkat ještě osmdesát let. Až půlstoletí po Malé Úpě se sáňkování rozmohlo v dalších lokalitách Krkonoš. První zimní sport, jak tehdy jízdy na saních nazývali, vděčí za primát především organizačním schopnostem Stefana Hübnera. Po tchánovi Kirchsclagerovi převzal i obchod s vínem. V roce 1861 mu hlavní dodavatel z Vídně věnoval památní stříbrný tolar za padesát let nepřetržitého odběru vína nejen do Hübnerovy boudy. Když v říjnu 1863 zemřel, byla bouda s jeho jménem známá stejně jako dnes Luční nebo Petrovka. Saně rohačky významně přispěly k založení tradice zimních pobytů v Krkonoších, přestože hlavní rozkvět přineslo až masové

*Hübnerova pomezní bouda
na pohlednici odeslané 16. 8. 1896.*

rozšíření lyží. Hübnerovu boudu s padesátiletou tradicí převzal syn Berthold. V roce 1882 přešla do rukou původně špindlerovské rodiny Adolf. Služby dobře rozvíjel Wenzel Adolf. V roce 1932 jeho syn Gustav Adolf strhl starou boudu a zahájil stavbu moderního čtyřpodlažního hotelu s obytným podkrovím. Kvůli světové hospodářské krizi se práce protáhly do druhé světové války. Historicky největší dům v Malé Úpě Adolf nestihl zcela dokončit a po válce noví osadníci stavbu rozebrali pro své potřeby. Jako první zmizely v Malé Úpě vzácné porcelánové záchodové misy. Poslední zbytky stavby zahladili dělníci až v roce 1961. Významné místo dnes připomínají jen vzrostlé jasany u žluté značené cesty k Jelence.

Saně rohačky se po odchodu starousedlíků postupně vytrácely ze života horalů nejen v Malé Úpě. Většina hostů je zná pouze z dobových fotografií. Na vlastní oči je mohou spatřit v expozici informačního centra na Pomezních Boudách. Vystavené velké saně na metrové dřevo jsou od posledního tradičního dřevaře Malé Úpy Raimunda Sagassera. Ze zapomnění je vytrhl až Josef Tylš, lesník z Červeného vrchu. Prošel všechny staré cesty vedoucí z Malé Úpy do Kowar a našel původní sáňkařské dráhy. Po mnoha letech v zimě 2000 uspořádal s kolegy první sjezd na rohačkách (též VV 29/2008). Akce se zalíbila lidem na polské straně i v Malé Úpě, a proto se tu každoročně pořádá několik akcí s rohačkami. V loňském roce si obec Malá Úpa nechala vyrobit podle předlohy Josefa Tylše deset funkčních saní. Josef měl v chalupě na Janových boudách sbírku šestnácti původních různě provedených rohaček z Malé a Velké Úpy. Při požáru v letošním únoru shořely, tragicky zemřel i Josef Tylš. Zůstaly jen jedny Joskovy saně, které rád používal, a proto byly opřené venku o chalupu. Stefan Hübner přispěl k zavedení sáňkování hostů v Krkonoších, lesník z Červeného vrchu o dvě století později zachránil tradici rohaček. Proto se v Malé Úpě rozhodli od příští zimy závody na krkonošských saních pojmenovat Memoriál Josefa Tylše. Proběhne 26. ledna 2020 v lyžařském areálu U kostela.

Hory patřily pracujícím

V prvních dvaceti letech minulého století se návštěvnícké centrum přesunulo od Hübnerovy boudy na nedaleké Pomezní Boudy. Místní hospodář Ignaz Tippelt postavil v roce 1911 hotel, dnešní Trautenberg (též VV 47/2017). Další velkou boudou otevřel v roce 1928 Wenzel Adolf, třetí hoteliér stejného jména v Malé Úpě. Po znárodnění v létě 1945 provozovali boudy národní správci v očekávání brzké privatizace. Místo toho komunisté přebírali v únoru 1948 absolutní moc a služby živnostníků ukon-

**Zotavovny Hořec a Družba v Malé Úpě
na pohlednici z roku 1961.**

**Marie Jeňková během třiceti let
obsluhovala tisíce hostů zotavovny Družba, 1984.**

čili. Mnohé velké krkonošské boudy a hotely se přeměnily na centrálně řízené zotavovny Revolučního odborového hnutí. V padesátých letech do ROH vstoupili téměř všichni zaměstnanci monopolního státního sektoru a na rekreaci vyjížděli pod heslem Hory patří pracujícím!

František Jeněk se vyučil číšníkem a za příkladné studium získal v zimě 1959 bezplatný týdenní pobyt v Pražské boudě na Lučinách. Hory mu učarovaly, proto rodák z Pelhřimova požádal o pracovní umístění v Krkonoších. Nastoupil na Pomezních Boudách do zotavovny Družba, jak se již několik let jmenovala někdejší Tippeltova bouda. Bez jednoho roku tady hostům sloužil půl století, stejně jako manželka Maruška, se kterou už v roce 1961 obsluhoval rekreanty v jedné restauraci. Řada starších kolegů pamatovala ještě předválečnou zlatou éru hotelových služeb a tehdejší noblesu se snažili přenést do provozu zotavoven. František i Maruška obsluhovali v tradičním oblečení číšníků, tedy v černém rondonu a šatech se zástěrkou a s čelenkou. Stejnokroje s bílou zástěrou měly i pokojské a recepční. Hostům připravovali i podávali jídlo a nápoje jen vyučení profesionálové. Klientela se proti dávným časům proměnila, na odborovou rekreaci do Krkonoš jezdily všechny společenské vrstvy z celé země. Jeněkovi vzpomínají, že jiný frmol na place byl s finančně dobře zajištěnými horníky z Ostravy než s vesničany z Východního Slovenska. Vedoucí zotavovny Husova bouda v Pecí Bohouš Švec vzpomíná, jak některým hostům vyplácel ze zvláštního fondu peníze, aby měli na útratu.

V roce 1977 František Jeněk převzal jako šestý v poválečném pořadí vedení Družby a sousední Adolfovy pomezní boudy přejmenované na Hořec. Měl k ruce dvaadvacet zaměstnanců, i s rodinami tvořili na Pomezních Boudách komunitu nejméně osmdesáti lidí. František byl na celé správě zotavoven nejmladším vedoucím, což zpočátku vedlo k omezení investic do jeho provozu. Starší kolegové z Pece, Janských Lázní či ze Špindlerova Mlýna lépe prosazovali stavební práce. Zotavovny Družba a Hořec měly i s vedlejšími domy Zámeček a Šátek celkem 182 lůžek pro hosty. I při mezisezóně v listopadu a části dubna se tu za rok vystříдалo skoro šest tisíc hostů. Taková obsazenost dnes v Krkonoších není. Odborová rekreace byla státem hojně dotována. V osmdesátých letech platil účastník dvoutýdenního letního pobytu jen 560 a za zimní týden 270 korun. Hosté měli zajištěno pět jídel denně, živou muziku na zahajovacím a závěrečném večírku. V létě vyjížděli na zájezdy do okolí včetně polské strany Krkonoš. Restauraci v Hořci navštěvovali i neubytovaní hosté, denně se v kuchyni připravovalo pět

set obědů. František s úsměvem říká, že se u něho vystříдалo přibližně 362 zaměstnanců. Rád vzpomíná na cukráře Karla Troušila, kuchaře Miroslava Hrušku nebo vedoucího provozu Josefa Loše. Na Pomezni Boudy přišli za trest kvůli politice či jiným problémům a dlouho tu odváděli dobrou práci.

Odborová rekreace, která naučila jezdit do Krkonoš tisíce lidí, skončila s rokem 1992. Jeněkovi provozovali boudy ve vlastní režii až do zimy 2010. Po následné nevydařené privatizaci vyrabovanou Družbu a k ní patřící objekty koupil současný provozovatel. Po modernizaci, oceněné architektonickou obcí, oživil bývalou Tippeltovu boudu pod jménem Trautenberk. Pivovar se stejnojmenným pivem a s velkou restaurací je oblíbeným cílem nejen pro stálé hosty. Občas tu potkáme i Františka a Marii Jeněkovi, kteří jsou na Pomezních Boudách nejdéle žijícími obyvateli.

Obec Malá Úpa s místními partnery připravuje v průběhu roku několik radostných zážitků pro obyvatele, ubytované i jednodenní hosty. Největší událostí je každoroční červnový Maloúpský jarmark u kostela. Galerie Celnice představuje do poloviny srpna výstavu fotografií Michala Červeného a slavné sportovní fotografky Markéty Navrátilové. Pro cíl mnohých cyklistů v Pomezním sedle 1 050 metrů nad mořem vybrala fotografie z cyklistických závodů. Jenom na Tour de France fotografovala z motorky pětadvacet ročníků. Jak vysoko jsou Pomezni Boudy, poznají účastníci veřejného cyklistického závodu Šlapu na čáru se startem 21. září v Horním Maršově. Galerie Celnice pořádá 4. a 5. října mezinárodní festival horské fotografie Fotofest. O týden dříve, na svatého Václava, je na Pomezních Boudách oblíbená přehlídka místních kuchařů Maloúpská vařečka. Krátce před třicetiletým výročím obnovení demokracie se 19. října sejdeme při akci Svoboda na hranici, kterou obec Malá Úpa pořádá ve spolupráci s neziskovou organizací Paměť Krkonoš. Zimní sezónu otevře ve dnech 6. a 7. prosince putovní Mezinárodní festival outdoorových filmů.

Informační centrum Horní Malá Úpa, Pomezni Boudy, PSČ 542 27, tel.: 499 891 112, e-mail: info@malaupa.cz. Je otevřené denně od 9 do 17 hodin, mimo sezónu od 10 do 16. Dobře se tu domluvíte německy i polsky.

www.malaupa.cz

Děti z České Skalice připravovaly v létě 1947 táborový oheň před boudou v Honzově Potoce.

Asi v roce 1959 na táboře cvičila Dechová hudba mladých ze Dvora Králové kapelník Jindřicha Vávry.

Při zahajovacím koncertu loňské pouti ve starém kostele v Horním Maršově vystoupila znovu po deseti letech legendární kapela Spirituál kvintet. Kapelník Jiří Tichota uvedl představení vzpomínkou, jak do Maršova v dětství rád jezdil. Tradice pobytových zájezdů dětí tady trvá v různých formách dodnes. Horní Maršov s přilehlými osadami Alberice, Lysečiny a Temný Důl formoval vztah tisíců dětí k východním Krkonošům.

Tábourníci v Honzově Potoce

Místní správní komise hledala po válce využití pro stovky prázdných domů, z nichž se právě vystěhovali původní obyvatelé. Učitel základní školy v České Skalici Josef Hejzlar vyslechl výzvu a v lednu 1946 se vypravil do východních Krkonoš hledat místo pro dětský tábor. Od samosprávy Temného Dolu dostal tip na ideální dům v zastrčené osadě Honzův Potok. Rodina Franze Meerganse tu mezi válkami na okraji velké louky postavila třípodlažní rodinný pension čp. 62, dnes nazývaný podle osady Honzik. Učitel Hejzlar si vypůjčil klíče a přespal v opuštěné horské boudě, kde zůstala vybavená kuchyně, chlév a hlavně několik velkých místností vhodných pro zřízení ložnic až pro stovku dětí. Domů se vracel s přiklepnutým objektem a nadšením pro hezké místo na úpatí Světlé hory. Přesvědčil kamarády truhláře Otu Váňu a Ladislava Pokorného, spolu během léta pension upravili na objekt letního dětského tábora. Místo chléva zřídili provizorní umývárnu, v pokojích včetně půdy udělali patrové postele pro divčí a chlapecké oddíly. O prázdninách 1947 tu proběhly první tři dvacetidenní turnusy se třemi stovkami účastníků, a potom ještě dalších devět let po sobě. Tehdy nebyly snadné podmínky pro konání takových akcí, protože až do roku 1953 bylo jídlo a některé další potřeby na přidělový lístkový systém. Učitel Josef Hejzlar měl ovšem jeden trumf, v kuchyni z toho mála čarovala jeho tchyně Marie Lenhartová, vyučená kuchařka. K ruce měla svou dceru a učitelovu manželku Annu i denní službu z řad starších táborníků. Krátce po válce děti snědly vše, co dostaly, ale milovaly především vdolečky s lesním ovocem, koláče s tvarohem, pudinky z UNRY s místním rybízem a kynuté knedlíky s borůvkami. Vedle chuti k jídlu měl pobyt na táboře ještě jeden významnější efekt. Děti prožily válku, během které nepoznaly nic než strach a bídu. Rodiče je drželi roky doma, a najednou zažily volnost, běhání po lese, hry, písničky a příběhy u táborového ohně, pospolitost s kamarády i národní hrdost při vztyčování vlajky. Byl to pro ně tak silný zážitek, že nyní po sedmdesáti letech popisují pobyt v Temném Dole

jako nejkrásnější chvíle dětství. Spolu s rodiči prožívala prázdniny na táboře také Běla Hejzlarová. Pozdější paní učitelka nám poskytla sérii fotografií z tatínkovy archivu a vzpomínku na zajímavé přátelství. V jedné chalupě v Honzově Potoce zůstala německá rodina Lahmer. Vedle práce v továrně měla hospodářství s krávy. Lahmerovi do táborové kuchyně dodávali mléko, tvaroh, vejce a tehdy vzácné máslo tlučené doma v máselnici. Jejich pouze německy mluvící dcera Gita se sprátilila se stejně starou Bélou. Přestože si dívky nerozuměly, hrály si spolu několik prázdnin a nevnímaly jazykovou bariéru. V roce 1958 zemřela kuchařka Marie Lenhartová a s ní skončily letní tábory pro děti ze Skalice. Do Honzova Potoka po nich začaly jezdit děti ze Smiřic a Dvora Králové.

Zámecká škola v přírodě

Marta Czernin-Morzinová se svými syny Alexanderem, Johannem a Franzem opustila domov v maršovském zámku v prvních dnech května 1945 jen s několika malými zavazadly. Už na začátku války sem přivezli také vybavení ze zámku ve Vrchlabí, a právě zaplněnost dominantní stavby Horního Maršova dlouho bránila jejímu novému využití. Teprve v roce 1948 vzniklý soupis movitého majetku umožnil jeho rozvezení na pět různých míst. Už v květnu 1947 památku se čtyřmi křídly získala obec Maršov 4. Ponechala si k užívání tři největší místnosti navazující na točité schodiště v prvním poschodí, byty pro učitele a konírnu přeměněnou na kinosál. Zbýlé desítky pokojů, kuchyň, prádelnu, garáže i zámecký park poskytla na deset let škole v přírodě pro pražské děti. Internátní školu s celoročním provozem spravoval Ústřední národní výbor hlavního města Prahy. Ozdravné pobyty s výukou byly prvními dodnes rozšířenými výjezdy dětí z měst. V sedmdesátých a osmdesátých letech i do krkonošských bud mířily především školy z exhalacemi zničených severních Čech. V roce 1959 pražský úřad přeměnil zámeckou školu v přírodě na dětský výchovný ústav, který v Horním Maršově působí v jiných prostorách už šedesátý rok.

Na lyžařský výcvik

Pozitivním počinem jinak silně ideologicky vedeného socialistického školství bylo zavedení týdenních lyžařských kurzů pro sedmé třídy základních, první ročníky středních a vysokých škol. Desítky tisíc dětí z rodin, ve kterých nemělo lyžování tradici, okusily radost z rychlé jízdy na sněhu a pobytu na horách. Z mnohých účastníků základního

Středisko ekologické výchovy SEVER má zázemí ve vlastním areálu bývalé fary nazvané DOTEK, tedy Dům obnovy tradic ekologie a kultury.

lyžařského výcviku se potom stali lyžaři a na běžkách, sjezdovkách, skialpinistických lyžích a snowboardech jezdí dodnes. Mnozí si oblíbili zimní sporty navzdory nezájmu či odporu svých rodičů. Tisíce vyskočených instruktorů nejčastěji ze sportovně založených učitelů dokázaly při výcviku nadchnout své svěřence pro zimní hory. I díky tomu jsou Čechoslováci jedním z nemnoha velkých lyžařských národů s milióny amatérů, ale i s mistry světa a medailisty z olympiád. Mnoho let plnily lyžařské kurzy také velké objekty v Albericích, Lysečinách a především hotel Slovan na maršovském náměstí. Každý z nás si i po letech vzpomene na chvíle prožité se spolužáky na horách. O fenoménu lyžařských výcviků je i známá filmová komedie Sněženky a machři natočená před sedmatřiceti lety ve východních Krkonoších. Je smutné, že současná vláda připravuje vyřazení lyžařských kurzů ze školního programu. Chce připravit další generace o společné zážitky žáků a studentů na horách. Přitom jsou právě nyní dobré možnosti vypůjčení vybavení, vstřícné ceny ubytovatelů pro hromadné akce, stejně jako slevy na skipasy pro školní skupiny. Stát by měl naopak přispívat na zvýšení zdatnosti a dovedností mládeže. Lyžování u nás patří ke stejné kultuře jako plavání nebo fotbal.

Příroda na dotek

Před pětadvaceti lety v Horním Maršově založili Hana a Jiří Kulichovi s přáteli neziskovou organizaci Středisko ekologické výchovy SEVER. Od té doby do Maršova na jejich jednodenní programy a pobytové semináře přijely tisíce účastníků, většinou dětí a mládeže. Vloni absolvovalo pobyt devětatřicet základních a středních škol, celkem přes devět stovek žáků a studentů. Navíc se dalších akcí zúčastnily tři stovky pedagogů. SEVER s celoročním programem je jedním z pilířů pravidelné návštěvnosti východních Krkonoš. Nejsou to ovšem běžné školy v přírodě. Propracovaný program má vysokou profesionální úroveň, nezaměřuje se jen na ekologii, ale i na řemesla, zahradnictví, chovatelství, historii, kulturu a důležitý komunitní život. Mezi hlavní poslání patří pobídky účastníkům: Zapijte se, zajímejte se, buďte aktivní. Cílem pobytových programů je pomoci zážitků sdělit dětem a mládeži, že ochrana životního prostředí má smysl, a vyvolat v nich chuť pro věc něco udělat. Environmentální výchova je součástí školních osnov a je na vedení každé školy a na jednotlivých kantorech, jak výuku naplní, a hlavně udělají pro studenty zajímavou. Učitel František Kynčl ze ZŠ Železnická v Jičíně jezdí s dětmi na SEVER do Maršova už dvacet let. Častými hosty jsou

studenti z gymnázií v Chrudimi, Mladé Boleslavi, Dobříši i v nedaleké Úpici. Aktivní v environmentální výuce jsou základní školy Masarykova v Broumově, Úprkova v Hradci Králové nebo například ve Smiřicích. Ekologické středisko má pro výuku kvalitní zázemí ve svém areálu DOTEK v bývalé maršovské faře. K výuce slouží certifikovaná přírodní zahrada, většina programů probíhá v terénu. Dětem a studentům se věnuje až dvacet lidí, tedy lektorů, metodiků a provozního personálu. Ti nejzkušenější si všimli, jak se během desetiletí zhoršila pohyblivost dětí. Často mají už předem strach, jestli zvládnou jednoduchý výlet do okolí. A to je neporovnatelné s poválečnými ročníky, které chodily před sedmdesáti lety po stejných stezkách k lesnímu hrádku Aichelburg, k řece Úpě nebo na Rýchory. K povzbuzení dětí jsou v programu simulační hry, protože získání zájmu je prvním krokem k proměně apatického děcka v aktivního účastníka nejen pobytu v Krkonoších.

V informačním centru DOTEK si půjčíte klíče od obnoveného renesančního kostela Nanebevzetí Panny Marie z roku 1608. Návštěvu spojte s prohlídkou historického hřbitova, více než čtyřsetleté lípy, barokní sochy Jana Nepomuckého a poznáním celého areálu bývalé fary.

www.sever.ekologickavychova.cz

Maršovská pouť 2019

V pátek 16. 8. – starý kostel Nanebevzetí Panny Marie
18.00 recitál skvělé slovenské šansoniérky **Szidi Tobias**.

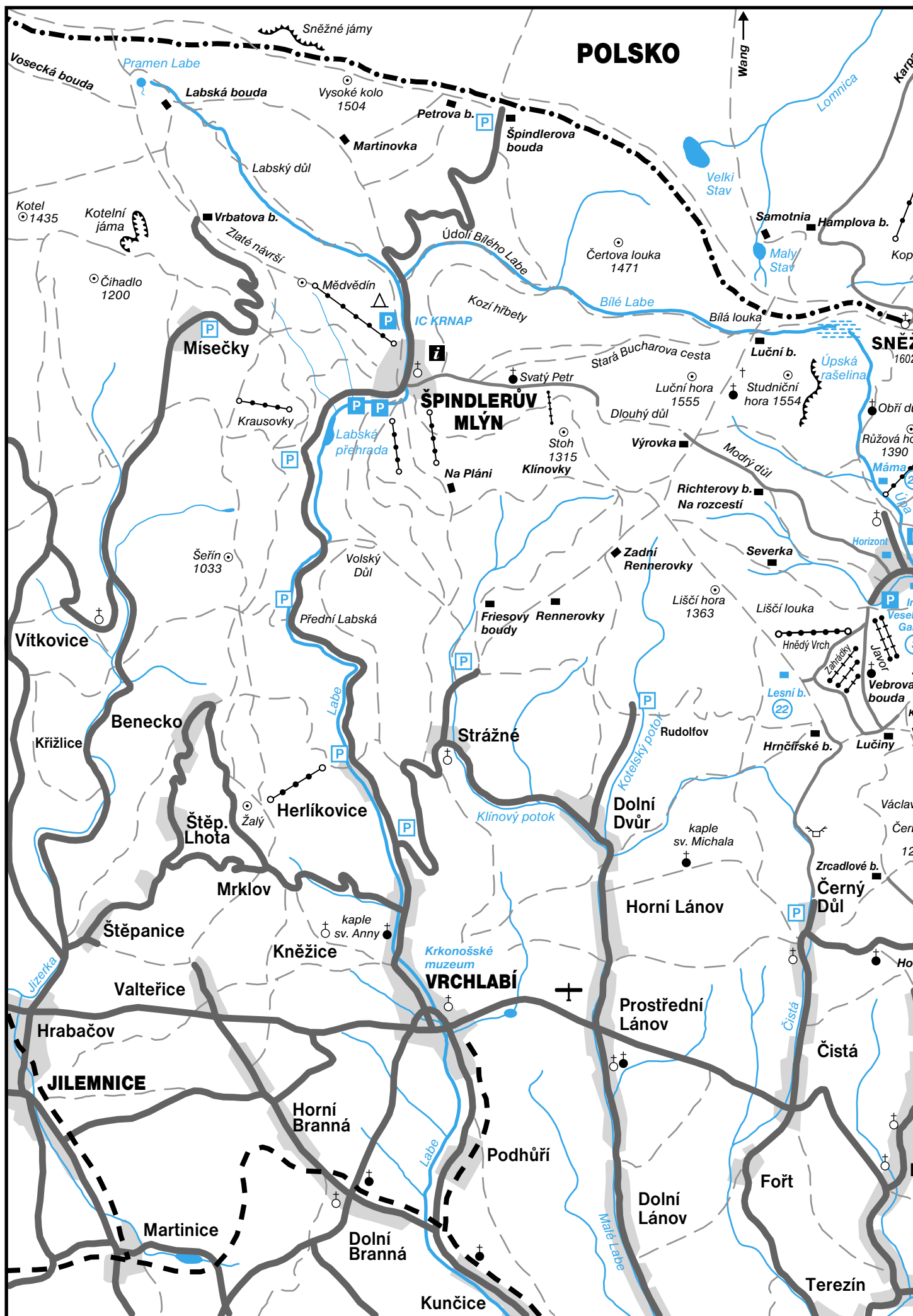
V sobotu 17. 8. – Maršovská pouť na náměstí

Od 11 hodin do noci stánky s řemeslnými výrobky a s občerstvením, pouťové atrakce, v 11.00 slavnostní zahájení, v 11.40 maršovský příběh v podání místních občanů, ve 13.00 začíná odpolední program lidovou muzikou, od 14.30 divadlo Continuo s loutkovým představením Zuna, v 16.00 rock'n'roll kapely Crazy Dogs, od 17.30 rocková skupina Živé kvety se zpěvačkou Lucii Piussi, od 19.00 po čtrnácti letech v Maršově opět **Laura a její tygři**, v 21.00 třetí hosté ze Slovenska na letošní pouti **Polemic** ve stylu ska a reggae, na závěr ve 23.00 kapela Salieri. Na všechna vystoupení je vstup zdarma.

Otevřená ulice 2019

V sobotu 7. 9. – Happening na hlavní ulici v Horním Maršově pro místní i hosty z Úpského údolí je letos zaměřený na historické i současné spolky.

www.hornimarsov.cz

VÝCHODNÍ KRKONOŠE OST RIESENGBERGE

2019

MÁMA 23 doporučená služba – strana
Empfehlenswerte Dienstleistung/Seite

veřejná silnice
Öffentliche Straße

místní a lesní silnice
Orts- und Waldstraßen

lesní cesty a chodníky
Waldwege und -steige

lanová dráha
Seilbahn

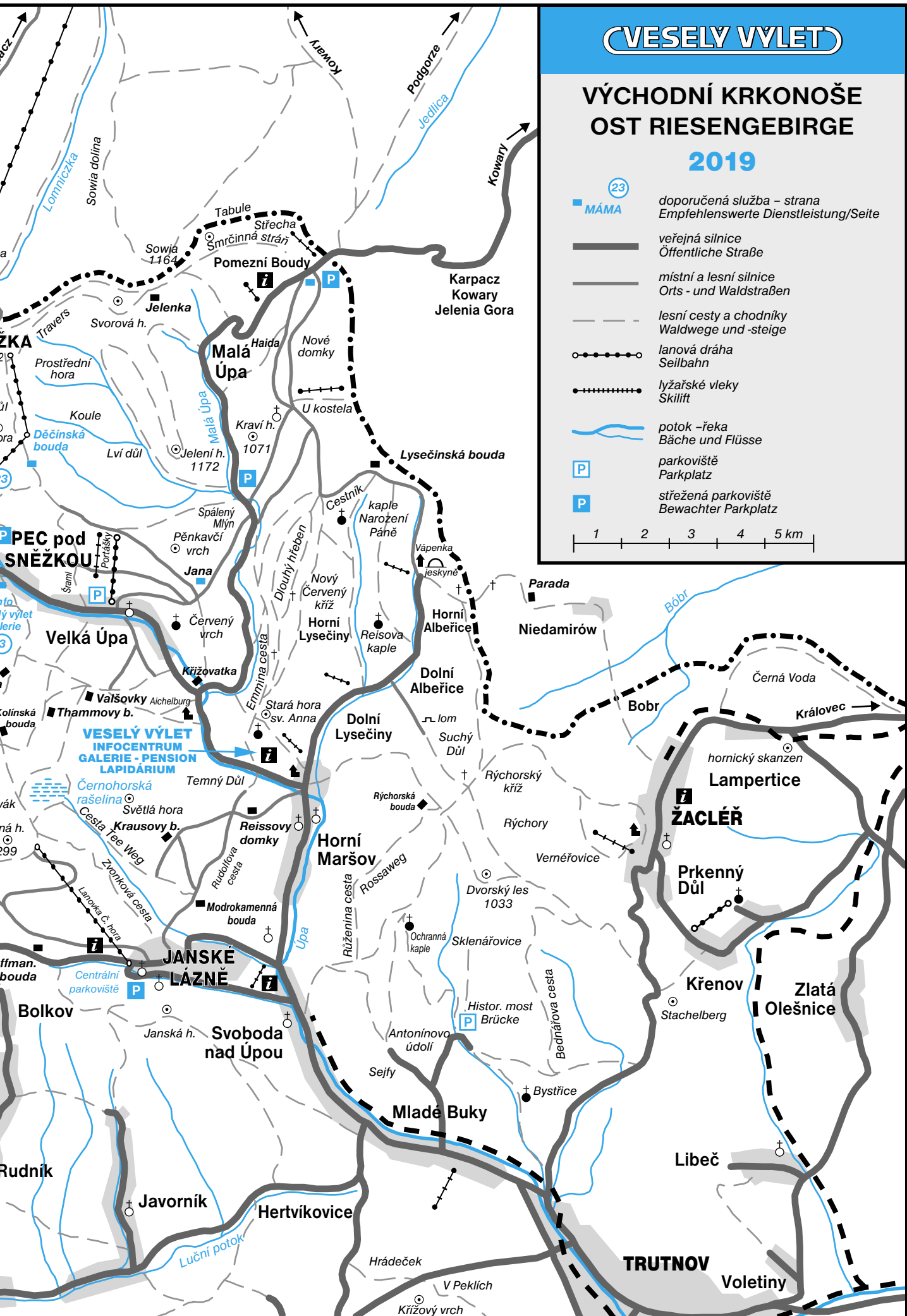
lyžařské vleky
Skilift

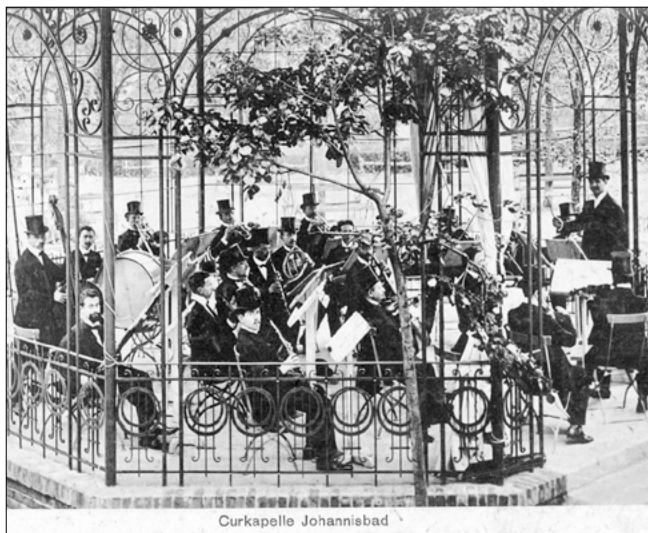
potok – řeka
Bäche und Flüsse

parkoviště
Parkplatz

střežená parkoviště
Bewachter Parkplatz

1 2 3 4 5 km

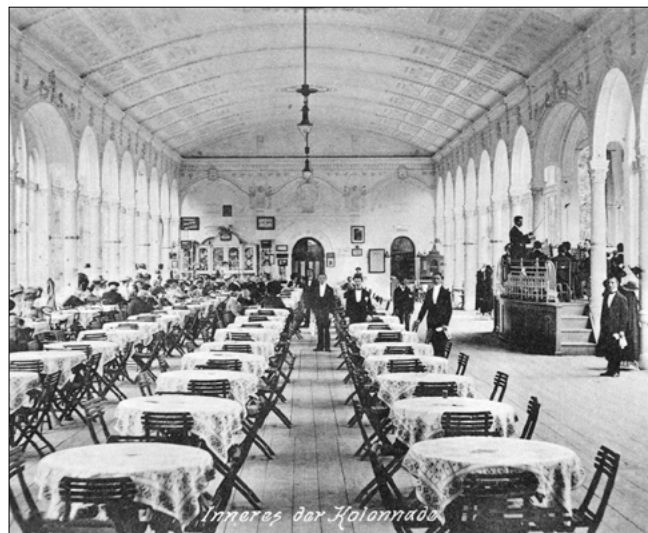

Orchestr pod vedením Františka Petříka hrál denně v lázeňském hudebním pavilonu, pohlednice z roku 1908.

Pro pobavení lázeňských hostů

Janské Lázně jsou v posledních letech známy díky sportovním aktivitám na Černé hoře. Po staletí léčí pacienty především s pohybovými problémy. V zápisech provozovatelů lázní a později lékařů najdeme jména konkrétních lidí, kteří našli úlevu v teplých pramenech. Prvním písemně zmíněným je už v roce 1656 radní města Trutnova Caspar Dreyschuh. Dlouholetý lázeňský lékař Bernhard Pauer připravil v letech 1865 až 1889 pět vydání průvodce s mnoha detaily o životě a provozu Janských Lázní. Připomínal jmenovitě významné hosty z řad šlechticů, průmyslníků a umělců. Od roku 1851 vždy po sezóně vycházely Lázeňské listy s přehledem návštěvníků a jejich příspěvkem do pokladny. Po staletí přijížděli hosté kvůli léčbě, ale od poloviny 19. století se chtěli také bavit. Vedle lázeňského poplatku přibyl paušální příspěvek na lázeňskou muziku. Hosté se podle původu a postavení dělili do tří skupin, podle kterých pak platili poplatky. Na provoz lázeňské kapely přispívali týdně celou zlatku, což byl dost vysoký obnos. Jak nás doktor Pauer informuje, od lázeňské sezóny 1855 probíhaly pravidelné koncerty organizované a řízené jeho přítelem hrabětem Bertholdem Aichelburgem. Majitel panství Maršov byl výborným muzikantem a hudebním skladatelem. Sestavil dvaadvacetičlenný orchestr především z maršovských muzikantů. Podle dochovaných skladeb komponovaných Aichelburgem převládala tehdejší populární hudba především v rytmu polky a valčíků. Hraběcí orchestr hrál každou neděli čtyři lázeňské sezóny. Od června do poloviny září 1859 v Janských Lázních vystupoval už dvakrát denně pražský sextet. Orchestr v Maršově nezanikl ani po předčasném úmrtí Bertholda Aichelburga, ale už nikdy neměl tu čest hrát pro lázeňské hosty. Přišla doba ryzích profesionálů. Od léta 1862 vystupoval oktet, tedy sbor s osmi hudebními nástroji. V roce 1874 podle Pauera zahajovala sezónu úspěšná Hornická kapela z Malých Svatoňovic. V místě dnešního náměstí stávala otevřená dřevěná kolonáda s orchestristěm. Pro taneční zábavy a komorní hrani nechal roku 1872 postavit tehdejší majitel panství Vlčice a tím i lázní Friedrich Steffan Lázeňský sál. Každou sobotu sem chodili lázeňští hosté na taneční zábavu. Od nich dostávali muzikanti extra výplatu. Provoz sálu zajišťovalo z muzikantských poplatků vedení lázní. Dnes této krásné třípodlažní stavbě říkáme podle pozdějšího využití Sokolovna. Od loňského roku je tu celý červenec a srpen od úterý do neděle v době 10 až 18 hodin volně přístupná Expozice historie lázeňství. Čerpá z největší sbírky pohlednic a dobových předmětů s janskolázeňskou tematikou sběratele a místního patriota Jana Hainiše. Vzorně opravená zdobná dřevěná kulturní památka díky tomu získala kvalitní uplatnění.

Lázeňští hosté u kávy v kolonádě poslouchali hudbu, pohlednice z pozůstalosti Karla Kolety asi z roku 1914.

V dalších letech 19. století zajišťovaly koncerty také vojenské kapely například z pevnosti Josefov. V létě 1889 tu vystupoval orchestr slavného kapelníka Františka Kmocha z Kolína. Podle korespondence víme, že už před první světovou válkou hrála pro lázeňské hosty dechovka ze Rtně. Pod vedením Čenka Kolety uváděla i skladby jeho bratra Karla Kolety. Pokračovatelé této kapely s více než stopadesátiletou tradicí hrají dodnes. V Janských Lázních vystupovali nejčastěji v padesátých a v šedesátých letech. Ještě v 19. století pro denně konané koncerty vznikl kovový osmiboký hudební pavilon, který chránil až dvacet muzikantů před deštěm. Dnes stojí v ústraní na začátku promenádní cesty ke katolickému kostelu. Je vzorně opravený včetně zdobných kovářských prvků. Pamatuje tisíce koncertů, ale působí smutným a opuštěným dojmem. Téměř na jeho původním místě je moderně pojaté orchestristě lépe chránící muzikanty před nepohodou. Promenádní koncerty už sice nejsou na denním programu jako v době největší přitažlivosti dechové muziky, ale v Janských Lázních přecházely všechny změny. Konají se v červenci a v srpnu každou neděli od 14. do 16. hodiny. Tak jako v posledních sto šedesáti pěti letech poslouchají vystoupení kvalitních dechovek ze širokého okolí stovky lázeňských hostů. Koncerty přispívají k lázeňské pohodě, stejně jako dostatek laviček, pěkná parková úprava, stánky se zmrzlinou, v kolonádě a na třech dalších místech v okolí otevřené kavárny. Při nepříznivém počasí se orchestr i posluchači usadí v lázeňské kolonádě. Krásná, secesními prvky zdobená stavba byla dokončená pro sezónu 1905. Kolonáda s kavárnou je otevřená denně od půl desáté do osmé hodiny večerní a stojí i jen za krátkou návštěvou. Takový velký prosklený sál není daleko široko. Hostil skvělé koncerty, taneční zábavy a především bály. Mnozí z nás k němu mají nostalgický vztah, je to jistě nejoblíbenější stavba v Janských Lázních. Aby ji mohl trutnovský stavitel Johann Blažek podle návrhu absolventa vídeňské akademie Petra Paula Branga postavit, museli tehdy překlenout Janský potok tunelem a zasypat celé údolí. Jak hodně kolonáda proměnila město, je vidět na dobové grafice a fotografiích ve zmíněné Expozici historie lázeňství. Moderní přístavba u kolonády z konce osmdesátých let hostí kanceláře státních lázní, městského úřadu a pro návštěvníky důležitější dobře vybavené kino Vlast. Hraje od půl osmé třikrát týdně, v pondělí, ve středu a ve čtvrtek, díky digitalizaci velmi brzy po uvedení do distribuce také premiérové filmy. Lázně poskytují kvalitní léčbu a dobré služby a k tomu patří i příjemná letní lázeňská atmosféra.

www.janske-lazne.cz

**Rodinný výlet na koloběžkách
nedaleko Modrých kamenů.**

**Oblíbené šlapací káry
v Dětském parku Kabina.**

Letní aktivity v lyžařském regionu

Už neplatí pravidlo z devadesátých let, že letní sezóna je jen doplňkem hlavní zimní lyžařské. Krkonoše jsou místem s celoroční návštěvností, což mohou závidět mnohé světové proslulé rekreační oblasti od řeckých ostrovů po Himálaj. V květnu a v červnu hory patří především dětským skupinám a sportovně založeným milovníkům dlouhých vyjížděk na kole a pěších túr. V červenci a hlavně v srpnu převládají rodiny s dětmi. Bonusem letní sezóny jsou prodloužené víkendy v září a při pěkném počasí i v říjnu. Letní sezónu podporuje nabídkou služeb přes dvacet let na lyžování zaměřená společnost MEGA PLUS provozující SkiResort ČERNÁ HORA – PEC. Poslední tři roky tak činí prostřednictvím dobře vymyšleného a organizovaného letního programu SkiResort Live. Je to ve východních Krkonoších jediný systematicky rozvíjený produkt zaměřený na sportovně rekreační aktivity hostů. Částečně zimním provozem dotovaný projekt společnosti pomáhá udržet kvalitní zaměstnance a místní komunitě trvalé obyvatele Úpského údolí. Ale především rozšiřuje hostům možnosti využití.

S kolem na hřebeny hor

Ještě nedávno bylo jediným ulehčením zdolání v Krkonoších běžného až půlkilometrového výškového rozdílu na kole využití lanovky. Vše změnil rozvoj a snadnější dostupnost kol s elektrickým pohonem. Mnozí opět vyjedou na kole do míst, kam by se již kvůli ubývajícím silám nevyšplhali. Většina netrénovaných může na hřebeny hor vyjet poprvé. Jestli nemáte vlastní stroj, v půjčovně dolní stanice kabinkové lanovky Černohorský Express je pro vás připraveno čtyřicet kvalitních trailových elektrokol Qayron a SCOTT ve třech velikostech. Můžete si půjčit i vozík pro dítě. Doporučujeme provést telefonickou či elektronickou rezervaci. Elektrokola mají dojezd kolem sedmdesáti kilometrů. I když převezmete stroj se zcela nabitou baterií, je dobré vědět, že nabíjecí stanice jsou také na Kolínské boudě, v Malé Úpě v pivovaru Trautenberk a nejvýše v Česku na Luční boudě. Na webových stránkách SkiResortu najdete několik doporučených tras. „Královská etapa“ vašeho pobytu vede od horní stanice lanovky Černohorský Express ke Kolínské a potom k Lesní boudě. Liščí horu objednáte po svážnici od Tetřevích bud, přes Přední a Zadní Rennerovy boudy vystoupáte k Bufetu Na rozcestí. Od Výrovky je nejhezčí úsek ke kapličky s Památníkem obětím hor a následným sjezdem na Bílou louku s Luční boudou. Zpět sjedete přes Richterovy boudy do Pece. Lanovka vás vyveze na Hnědý Vrch a po hřebenu projedete do sedla za Kolínskou boudou. Tady odbočíte doprava na zimní běžeckou magistrálu, která vás dovede na Černou horu. Sjezd do Janských Lázní je posledním úsekem. S elektro kolem je to hezká půldenní jízda, výzvou je zdolání stejné trasy na horském kole bez přídavného motoru.

Horské koloběžky

Jezdce na svítivě zelených strojích s velkým předním kolem nelze přehlédnout.

V loňské sezóně se svezlo na horské koloběžce z půjčovny SkiResort Live patnáct tisíc lidí. V pěti půjčovnách jsou připravené tři stovky koloběžek vybavených kotoučovými brzdami. Půjčíte si je v dolní i horní stanici Černohorského Expressu, ve Velké Úpě a u horní stanice lanovky Portášky. Nově také v Monkey Parku v Bukovém údolí v Peci. Na koloběžce v létě zažijete podobný pocit z jízdy jako při sjezdu na lyžích. Kvůli případné rychlé jízdě dobře poslouchejte pokyny, které vám předá spolu se strojem, s přílbou a doporučením nejlepší sjezdové trasy instruktor. Dozvíte se, že není radno jako na kole pouštět říditka nebo řídit, být jen na moment, jednou rukou. Přestože pojedete po zpevněných lesních cestách, ošidné jsou příčné zapuštěné ocelové svodnice a po dešti naplavený písek v zatáčkách. Nejhezčí sjezdová trasa vede z Černé hory přes Velké Pardubické boudy. Zastavte se na skalnaté vyhlídce Modré kameny. Na Krausovy boudy se jeden kilometr prohýbete po úplné rovině, potom sjedete do Janských Lázní kolem Modrokamenné boudy. Na sportovních horských koloběžkách nemusíte sjíždět jenom dolů. Naplánujte si trasu mezi Černou horou a Peci pod Sněžkou, lanovky vám pomohou překonat největší stoupání. V terénu je vyznačených 60 kilometrů tras, na nebezpečných místech jsou výstrahy. Půjčení koloběžky spojte s balíčkem obsahujícím jízdenku na lanovky. Pro vícedenní aktivní pobyt se vám vyplatí koupit TourPAS s neomezeným počtem jízd lanovkami Černohorský Express (9–18 hodin), Hnědý Vrch (9–17) a Portášky (9–18.30). Jezdí denně každou půlhodinu, jen Hnědý Vrch má v září a v říjnu omezení na dny volna. O prázdninách jsou lanovky propojené TourBUSEm, v září jezdí jen v sobotu. Stejně jako lanovky vozi kola i koloběžky. Program si naplánujte s mapkou SkiResortu, dostanete ji zdarma s provozními údaji v každém TIC.

Dětský park Kabinka

U horní stanice Černohorského Expressu najdete se svými dětmi areál se šesti sportovně zábavnými aktivitami. Zdejší nádrž pro zachycení vody potřebné pro včasné zasněžení sjezdovek se v létě mění na místo pro dovádění dětí. Lodičky s ručním pohonem jsou společně se šlapacími káry nejoblíbenější atrakcí. Vloni dětský park navštívilo pět tisíc spokojených hostů. Celodenní jednorázové vstupné do parku je sto padesát korun, při nákupu vstupenky společně s jízdenkou na lanovku má druhá osoba vstup zdarma. Součástí areálu je nejvýše položená lezecká stěna v ČR. Začínajícím i zkušeným lezcům nabízí čtyřicet možných cest. Jste-li začátečníci, využijte rady instruktora. Další výzvou jsou dovednostní disciplíny slackline a bungee trampolína.

SkiResort ČERNÁ HORA – PEC, provozuje společnost **MEGA PLUS**, Janské Lázně čp. 265, PSČ 542 25, infolinka 00420 840 888 229, e-mail: skiresort@skiresort.cz, SkiResort Live tel. 733 737 840.

www.skiresort.cz

Na konci osmdesátých let byla cesta na Sněžku od Růžové hory jednou širokou erozní brázdou. Velká zátěž přinutila Správu KRNP po dvaadvaceti letech od zpevnění letos provést nové štětování kvalitním kamenem dopraveným nahoru vrtulníkem. Snížení nezbytných stupňů přispěje k pohodlnější chůzi turistů hlavně při sestupu.

Co pamatujeme, točí se běžná konverzace mezi místními obyvateli napojenými na služby v cestovním ruchu k průběhu turistické sezóny: „Kvůli nedostatku sněhu na Vánoce nám odřekla polovina hostů. Návštěva akce Maloupská vařečka předčila očekávání. Naši hosté v sobotu čekali dvě hodiny ve frontě na lanovku na Sněžku. Myslím, že bude silný víkend...“ Snad jako v každé rekreační oblasti světa se i v Krkonoších řeší počet hostů. Podobně hodnotí sílu návštěvnosti pracovníci Správy Krkonošského národního parku (KRNP), ale z poněkud jiného hlediska: „O svátcích bylo na vrcholu Sněžky denně snad tisíc lidí. Lavinový svah v Modrém dole rozjezdili jako sjezdovku. Na Obřím hřebenu jsme posbírali pytel odpadků...“ Z podstaty věci vidí množství lidí v horách jinak ochránář přírody a jinak provozovatel služeb pro hosty. Obě skupiny ale zajímají skutečná čísla. V osmdesátých letech jsme uváděli 8 miliónů krkonošských návštěvníků ročně. S dodatkem, že je to počet pobytových dní, nikoliv součet všech lidí. Nevíme, jak číslo vzniklo, nejspíš někdo vycházel z tehdejší „přesné“ evidence lůžek vynásobené předpokládáním obsazenosti a dospěl k hrubému odhadu. Již nikdy nezjistíme, jak moc se lišil od skutečnosti.

Sčítání hostů

V osmdesátých letech Správa KRNP potřebovala pro rozhodování v citlivých případech přesnější údaje. Probíhala bouřlivá diskuze o výstavbě nové lanovky a hotelu na Sněžce. I pro získání argumentů o vysoké návštěvnosti vrcholu seděli strážci a cestáři opakovaně u tří cest a dělali celý den čárky za každého průchozího hosta. Z porovnání počtu lidí vyvezených lanovkou s pěšími se odhadoval dlouhodobý trend. Nepřesné jednorázové sčítání ještě ovlivňovalo počasí nebo náhodou procházející početné školní skupiny. Největší sčítací akci v době před digitalizací symbolizovala maringotka zaparkovaná u kapličky v Modrém sedle. Z ní tři měsíce pracovníci Správy KRNP sledovali průchod turistů po cestě mezi Výrovkou a Luční boudou. Napočítali měsíčně sto tisíc lidí. V osmdesátých letech nebylo možné stanovit přesnější počty návštěvníků, jen se vědělo, že těch letních je moc. Pro hosty z východního Německa byly Krkonoše nejbližšími horami, kam směli vycestovat. V údolí stály na všech volných místech Trabanty, Wartburgy, Záporky, Škodovky a Žiguliky, zatímco jejich posádky vyrážely na hřebeny.

Němci v červenci a v srpnu převyšovali domácí návštěvníky, kterých také nebylo málo. Turistické chodníky nevydržely nápor tisíců pohorek a rozpadaly se. Cesta na Sněžku od Růžové hory byla v nejprudším místě rozšlapaná do šíře patnácti metrů a erozi zahloubená do dva metry hlubokého koryta. Pěšina Modrým dolem k Výrovce se v rašelinových místech bořila a měnila v nevzhlednou bažinu. Vedení Správy kvůli vysoké návštěvnosti přistoupilo k nepopulárním krokům. Od léta 1982 přechodně i trvale uzavírala některé známé cesty. I proto dnes Modrým dolem k Výrovce projedeme jen v zimě na lyžích, stejně jako od Luční boudy přes Stříbrný hřeben ke Špindlerově boudě. Obrovská návštěvnost přispěla ke zrušení značených pěšin například od Koňské cesty ke Kozím hřbetům, kolem Luisiny výšiny na Liščí hoře, z Jeleních luk k Bufetu Na rozcestí. Nejodvážnější krok přišel v roce 1985 s letním uzavřením erodované cesty od kapličky v Obřím dole ke zbořené Obří boudě. Přísný režim na oblíbené cestě vydržel pět letních sezón. V průběhu byl zmírněn zavedením poplatku za vstup odrazující část návštěvníků. Ještě dnes, třicet let poté, odpovídáme starším hostům na otázku, jestli je cesta Obřím dolem otevřená. Další destrukci tohoto chodníku zabránilo až štětování na nejprudších místech v několika etapách od roku 1998. Je škoda, že z těch dob nemáme přesnější údaje, které bychom mohli porovnat s dnešní návštěvností.

Sčítače hostů

Vývoj techniky umožnil pracovníkům Správy KRNP zapojit do získávání dat moderní Eco-Country neboli automatické sčítače procházejících a na kole projíždějících osob. Od roku 2012 zaznamenávají údaje o pohybu lidí na šestadvaceti místech především v nejceněnější I. zóně národního parku. Nejvytíženější přístroj je dobře schovaný při žluté značené chodníku z Růžové hory na Sněžku. Kvůli vysoké vrstvě sněhu občas nepracuje v zimě, zato letní data jsou kompletní. Největší pohyb sčítač zaznamenal během srpna 2012, kdy v obou směrech prošlo 46 567 osob. Právě probíhala stavba nové lanovky a nezbývalo než vystoupat na Sněžku pěšky. V srpnu 2017 byla lanovka v plném provozu, a přesto snimač protulo 38 529 turistů. Za celý rok prošlo v masivu Sněžky u Kovárny a na Růžové hoře dohromady přes čtvrt miliónu lidí. To potvrzuje, že je to jedna z nejužívanějších tras na hřebenech Krkonoš, přes-

Přesná čísla od mobilních operátorů svědčí o velké oblíbenosti Krkonoš. Výsledky sčítání návštěvnosti můžeme porovnat s vlastní zkušeností z denního působení v informačních centrech Veselého výletu a pohybu v terénu východních Krkonoš. Za zjištěnými daty vidíme konkrétní místa i události. Víme, co přibýlo nových výletníků třeba po otevření Stezky v korunách stromů v Janských Lázních, kolik přijíždí z polské strany hor jednodenních lyžařů za lepšími podmínkami nejčastěji na Černou horu, jak stoupla obliba návštěv vyhlášených restaurací. Také víme, že i při nárůstu celkových čísel chodí po hřebenech hor méně lidí než v osmdesátých letech. I ve špičkách zůstávají místa, kde nikoho nepotkáme. Sice přibývají výletníci a nocležníci vyhledávající atrakce, i tak ryzí turisté najdou krásná místa bez křiku a lidského hemžení, jako v sedle u Kozích hřbetů při inverzním počasí loňského podzimu.

tože vede souběžně s kabinkovou lanovkou. Ta v roce 2017 vyvezla až na vrchol 153 tisíc pasažérů, vloni o 30 tisíc více. Ovšem většina hostů sem dorazí z polské strany, přes 60%. Cesty ke Sněžce z české strany monitorují ještě další snimače nad boudou Jelenkou a u další velmi oblíbené cesty od Luční boudy. Tady průměrná denní intenzita přesahuje 500 osob, stejně jako na Růžové hoře a potom ještě u Labské boudy. Bez překvapení je nejvyšší návštěvnost na hřebenech v červenci a v srpnu v době od 11. do 14. hodiny. Sobotní hodnoty jsou o 100% vyšší oproti dalším dnům v týdnu včetně neděli.

Seďm sčítačů eviduje projíždějící automobily. S výjimkou pozice u Josefovy boudy pod Slezským sedlem jsou za značku zákazů vjezdu a měla by kolem projíždět jen vozidla s povolením. Nejméně průjezdů je na Zlatém návrší, kam vede letní autobusová linka. Nad Výrovkou směrem k Luční je to méně než 5 tisíc aut a zimních vozidel za rok v obou směrech. Vzhledem k jednosměrné cestě můžeme počítat s polovinou vozidel, většinou zajišťujících provoz Luční boudy. U automobilů je patrný setrvalý stav, zato u pěších a cyklistů vidíme plynulý nárůst. Například na cestě od Výrovky k Luční boudě vloni jelo na kole v obou směrech 13 tisíc osob, kdežto v roce 2012 celkem něco málo přes 5 tisíc. O snímáče se stará koordinátor vědy a výzkumu na Správě KRMAP Martin Erlebach. Data předává ke zpracování specializované francouzské firmě, která při náhodném výpadku měření dopočítá údaje podle algoritmu dřívějšího měření.

Sečtení hosté

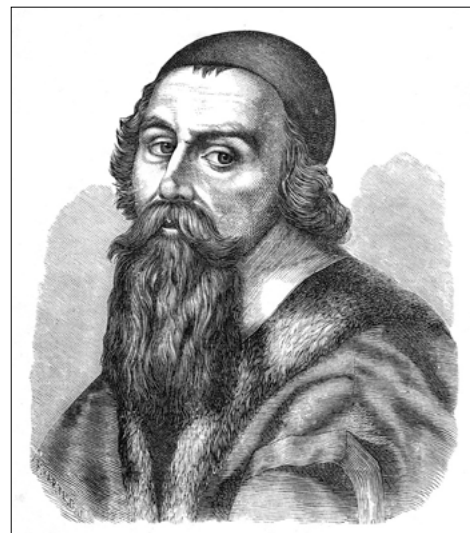
Lokální sčítání nabízí poměrně přesný přehled o návštěvnosti konkrétního místa. Pro celkové počty je nutné využít jiný zdroj dat. Správa KRMAP s technologickými firmami připravila projekt financovaný z přeshraničního Evropského fondu pro rozvoj venkova. Analyzuje podklady od mobilních operátorů, přičemž vychází z principu, že každý návštěvník od školního věku má u sebe mobilní telefon nebo jiný přístroj se SIM kartou. Podle doby připojení k síti mobilních operátorů dokáže odfiltrovat druhou či třetí SIM kartu jednoho uživatele. Metodika pracuje s termíny výletníků,

tedy jednodenní návštěvník s pobytem delším než tři hodiny. Druhou sledovanou kategorií je turista, který v Krkonoších alespoň jednou přespí. Můžeme mu říkat i nocležník. Jestliže je registrovaný více než dvacet nocí po sobě, stává se obyvatelem vyjmutým z přehledu turistické návštěvnosti. To platí i pro cizince, nejčastěji zahraniční dělníky. Stejně tak jsou odfiltrovány osoby přijíždějící do národního parku a ochranného pásma pravidelně za prací. Program třídí našince podle kraje a cizince podle země, kde je SIM karta registrovaná. Z desítek možných výsledků se například potvrdilo, že zahraniční výletníci z Polska dotahují ty z Německa, ale mezi nocležníky z ciziny nemají Němci konkurenci. Z našinců mezi nocležníky bez překvapení převládají Pražané před hosty ze Středočeského kraje. Host z Karlovarska je velkou vzácností. Analýza dělí Krkonoše na východní, střední a západní oblast. Východ zastupují především sídla Pec pod Sněžkou, Janské Lázně, Malá Úpa a Horní Maršov. Mají podobnou návštěvnost jako západ s Harrachovem a Rokytnicí. Střední Krkonoše se Špindlerovým Mlýnem vykazují asi o třetinu vyšší jednodenní i nocležnická čísla. S výjimkou Malé Úpy jsou jmenovaná střediska cestovního ruchu v ochranném pásmu národního parku. Více než polovina hostů, tedy 2 milióny konkrétních osob v roce 2018, zůstala v ochranném pásmu. Na území národního parku se vypravilo 1 746 820 lidí a strávili tu 4,8 miliónu dní, o 10% více než v roce 2017. V celých Krkonoších vloni prožili hosté 11 867 019 pobytových dní. Přespali tu přes 5 miliónů a 653 tisíc nocí, z toho 2 milióny v národním parku. Vytvořené grafy návštěvnosti ukazují denní hodnoty, zřetelně vyčnívají špičky oblíbených termínů. Mezi vytižené termíny nocležníků a výletníků v Krkonoších patří například dny kolem státního svátku sv. Václava na konci září. Hosté z Německa zaplní hory při Pfingsten neboli Svatodušních svátcích padesátý den po Velikonocích. Nepřekonatelně graf kulminuje na konci starého roku a na začátku roku nového. Díky aktivitě Správy KRMAP máme poprvé důvěryhodná data o dílčí i celkové návštěvnosti české strany Krkonoš. Poslouží k diskuzi o dalším směřování cestovního ruchu, a třeba i pro volbu termínu pobytu milovníka přírody.

www.krnap.cz

Asi před devadesáti lety vznikla stylizovaná fotografie odchodu českých bratří s J. A. K. do exilu, sbírka Václava Schreiera.

Podoba J. A. K. na titulní straně Didaktiky z 19. století.

Exulant J. A. K.

Nejspíš se tu zdržel jedinou noc, přesto je nejznámějším návštěvníkem horského města Žacléř. Z české kotliny odešly během čtyř století v důsledku válek, bídy, ale také náboženského a politického pronásledování milióny obyvatel. Mnozí se po ztrátě domova dokázali v cizině prosadit, ale nikdo nepřevýšil světový věhlas a zásluhy Jana Amose Komenského. Filosof, kněz Jednoty bratrské a hlavně pedagog i během třicetileté války setrval ve svém přesvědčení a životním poslání. V červenci 1627 císař Ferdinand II. prosadil zdrcující dekret. V Čechách a na Moravě nesměl zůstat v panském, rytířském a měšťanském stavu žádný protestant. Přitom katolíků bylo v zemi méně než patnáct procent. Do exilu tehdy kvůli svobodě vyznání odešlo šestatřicet tisíc českých rodin. V Žacléři je pietní místo spojené s emigrací, my jej vnímáme jako symbol vyhánění politických oponentů ze země nejen v 17. století.

Komenský neopouštěl svou zemi úprkem, na odchod se připravoval v Podkrkonoší. Ochranu našel u potomků šlechtického rodu Žilvů. Spolu s rodinou a několika příslušníky Jednoty bratrské přes jeden rok tajně pobýval v Bílé Třešně u Dvora Králové. V létě 1627 se vypravil do Vlčíc k prohlídce vyhlášené knihovny Adama Žilvá. Zde nalezená kniha Didaktika od Eliáše Bodina vnukla Komenskému myšlenku vytvořit své hlavní dílo Opera didactica omnia, které celosvětově změnilo způsob výuky ve školách. Didaktiku neboli „umění vyučovat“ napsal v letech 1632 až 1650 v cizině, ale základ vedle získané pedagogické praxe promyslel již v Čechách. Stručně podáno: prosazoval místo učení textů zpaměti pojmout výuku tak, aby studenti za pomoci učebnic plných obrázků, konkrétních příkladů, dnes bychom řekli příběhů, látku sami pochopili. Koncem ledna 1628 již nebylo možné kvůli bezpečnosti pobyt v Podkrkonoší prodlužovat. Jan Amos Komenský se s pomocí Žilvárova příbuzného Jiřího Sadovského ze Sloupna vydal 1. února 1628 na cestu do exilu. Dvě noci s družinou přečkal v Horní Branně u Vrchlabí. Sám cestoval na koni a 3. února projel přes Černý Důl, Janské Lázně, Svobodu, Mladé Buky, Babí do Žacléře. Náměstí tvořily roubenky s vysokými štíty a loubím. V zadním cípu stál v horní řadě odlišný dvoupodlažní dřevěný dům s mansardovou střechou. Později měl přidělené čp. 82 a již jako kulturní památka byl v roce 1969 stržen. Tady se Komenský s manželkou Dorinou, půlroční dcerou Dorotou Kristinou a nejméně dalšími pěti přáteli nejspíš včetně Jiřího Sadovského uchýlili na poslední noc v Čechách. Druhý den vyjeli po zasněžené zemské stezce k osadě Černá Voda, aby se 4. února 1628 stal Jan Amos Komenský doživotním exulantem. Osmadvacet let

učil ve vyšší škole Jednoty bratrské v polském Lešně. V roce 1655 město obsadili Švédové, a když jej Poláci po roce získali zpět, celé je vyplnili. Komenský opět přišel o majetek a hlavně rukopisy. Tehdy již věhlasnému učenci nabídli „štědře a laskavě“ útočiště v Amsterdamu, kde konečně našel s rodinou klid na dokončení svého díla. Ani po tolika letech odloučení nezapomněl na česká témata.

Labyrint na Růžovém paloučku

V Žacléři v posledních letech příkladně opravili všechny sochařské a kamenické památky. Mnohé zajímavé jsou podél Žacléřské naučné trasy k Růžovému paloučku. K završení díla obnovy kamenného kulturního dědictví si nechali úpravu tohoto výjimečného místa. V roce 1970 zde vznikl obelisk s reliéfem Komenského od sochaře Ladislava Živra. Tehdy vysazené růže, přinesené třeba z Lidic či Litomyšle, daly místu u hranice s Polskem libozvučné jméno Růžový palouček. Zůstalo známé, ale bez promyšleného konceptu a údržby zarostlo. Z obavy před zničením desky sběrači kovů skončilo Živrovo bronzové dílo v muzeu a bylo nahrazené deskou z umělého kamene. Před pěti lety uvažoval čas vyzvat ke spolupráci akademickou sochařku a rodačku ze Žacléře Paulinu Skavovou. Spolu s kamenickou dílnou Jany a Petra Benešových navrhli a vloni provedli úplně nové pojetí pietního místa. Paulinu inspirovalo Komenského dílo Labyrint světa a ráj srdce, poprvé vydané roku 1623. Kniha odráží autorovy pocity po prohrané bitvě českých stavů na Bílé hoře. Jeho knižní poutník a zároveň vypravěč poznává složitosti světa, ve kterém se ocitl. Památník má podobu desetimetového kruhu protkaného klikatící se cestou, po které návštěvník dojde do středu zvýrazněného reliéfem J. A. K. Když si bude cestou zapisovat překračovaná kamene vsazená písmena, vyjde mu pointa tohoto místa. Růžový palouček byl vždy hezkým cílem s výhledy na Rýchorský hřeben a Vrani hory. Nyní je místem jedinečným.

K příležitosti obnovení památníku vytvořil výtvarník Karel Jerie komiksovou stostránkovou knihu věnovanou pohnutému životu J. A. Komenského. V Městském muzeu Žacléř probíhá do konce srpna výstava Vodní mlýny na Žacléřsku. Představuje dochovaná i zaniklá díla v Prkenném Dole, Křenově, Lamperticích, Bernarticích, Bečkově a na Rýchorách.

**Městské muzeum Žacléř a Turistické informační centrum, Rýchor-
ské nám. 10, 542 01 Žacléř, tel. 499 739 225, e-mail: muzeum@zacler.
cz. Je otevřeno denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin.**

www.muzeum-zacler.cz, www.zacler.cz

Horní Rýchory čp. 7, dnes ev. č. 064, přestavěno 1904, hospodář Johann Zieris *1872 v Malé Úpě (sedí s kosou).

Střední Rýchory čp. 10, dnes ev. č. 057, postaveno 1933, hospodář Wenzel Klose *1902 na Rýchorách (sedí a klepe kosu).

Dolní Rýchory čp. 31, dnes ev. č. 037, postaveno asi 1925, hospodář Josef Kammel *1877 na Vízově (stojí vpravo).

V roce 1996 náš tým zpracoval Průzkumy a rozbory pro město Žacléř jako podklad pro tvorbu územního plánu. Mimo jiné jsme provedli rekonstrukci čísel popisných v přečíslovaných osadách. Dříve byly Bobr, Černá Voda, Prkenný Důl a Rýchory samostatnými obcemi a při sloučení se Žacléřem a hlavně přeměnou na rekreační objekty mnohé ztratily původní čísla. Také jsme stručně popsali každý dům a snažili se k němu získat další, nejen v terénu viditelné informace. Přitom jsme mohli prohlédnout archiv stavebního úřadu. Tam jsme poprvé narazili na unikátní dílo profesionálního fotografa Emanuela Waltera *1876. Měl ateliér v Hostinném, kam se přiznal z Adršpachu. Vedle práce běžného komerčního fotografa zaměstnaného pořizováním portrétů, svatebních fotografií a dokumentací událostí získal obsáhlou zakázku. Pro obce pořizoval alba všech objektů včetně jejich obyvatel. V archivu města Žacléře jsme našli album obce Rýchory společně s osadou Quinta neboli Vízov. Vznikl v roce 1934 a vedle fotografií obsahuje i popis s číslem domu a se jménem hospodáře. Pro badatele v oboru mikrohistorie, tedy při pátrání po osudech jednotlivých lidí a jejich domů, je takový materiál přímo poklad. V létě 1996 jsme pořídili kvalitní fotokopie všech snímků na černobílé negativy formátu 6 x 9 centimetrů. Později jsme se k jednotlivým snímkům vraceli při rozhovorech s pamětníky (též VV 40/2013, 48/2017), ale až teď se v rámci projektu Archa Krkonoš zabýváme každým zachyceným domem a osobou. Už nezbývá mnoho pamětníků, kteří poznají své někdejší sousedy, proto si pomáháme dobovými seznamy obyvatel. Ve webové databázi Archa Krkonoš jsou již založené karty jednotlivých objektů obce Rýchory. Nyní k nim přiřazujeme dobové i současné fotografie, vkládáme data. Spolupracujeme s aktivními a místní historii dobře znalými pracovníci Městského muzea v Žacléři v čele s Evou Rennerovou. Dnes jsou Walterovy „ilustrované kroniky“ asi dvaceti obcí uložené ve Státním okresním v Trutnově. K naší škodě jsou ze sidel mimo náš záběr bývalého soudního okresu Maršov. Kromě té rýchorské. V obci Rýchory po válce zaniklo čtyřicet domů. Album neobsahuje všechny objekty, které v roce 1934 v horské obci stály, a my nevíme, jestli se je nepodařilo vyfotografovat nebo se fotografie ztratily. Druhá možnost je pravděpodobnější, dokonce oproti roku 1996 je nyní v souboru o jednu fotografii méně. Ještě že snímek chalupy čp. 29 máme zkopírovány.

Rýchorský dvůr čp. 35 (v albu chybně 37), přestavěno asi 1930, zbořeno po 1945, hospodář Franz Zieris *1903 ve Sklenářovicích (stojí vpravo).

Sněžné domky čp. 39, postaveno po požáru 1924, zbořeno 1960, hospodyně Marie Zieris *1880 na Klínových boudách (stojí vlevo).

Ekofarma Lesní bouda s vyhlášenou restaurací.

Čím překvapuje své návštěvníky Lesní bouda

V enklávě Černého Dolu na vedlejším hřebeni Krkonoš nad Pecí pod Sněžkou stojí od nepaměti Lesní bouda, vybudovaná na základech dřevařské chalupy před rokem 1767. Již tehdy je uvedena v tereziánském soupisu půdy, domů a obyvatel. S rozvojem turistického ruchu ke konci 19. století se hospodářské stavení začalo postupně měnit na hostinský podnik, který si dodnes uchoval původní ráz. Mnoholetým majitelem je rodina Kreiplová. Ctí stáří a autentičnost stavby, citlivě prováděné opravy zachovávají atmosféru pravé horské boudy, což oceňují mnozí turisté. V interiéru je návštěvníky obdivovaná hostinská místnost zvaná „Formanka“, dříve sloužila k odpočinku kočích při přepřahání na cestě přes hřebeny Krkonoš. Do tradičního horského domu v minulosti jezdil slavný Jan Werich, i dnes sem zámíří řada známých osobností. V nadmořské výšce 1 100 metrů nacházejí klid horské samoty. Každá bouda má svou stálou klientelu. Jak podotýká majitelka Lesní boudy Markéta Kreiplová, mnozí hosté se opakovaně vrací po mnoha letech a v mnoha případech z nich jsou již rodinní přátelé. Samozřejmě je pro ně stále důležitá poloha Lesní boudy a kvalita služeb, kvůli které si místo kdysi vybrali. Oblibu Lesní boudy a stále vyšší návštěvnost zvyšuje současný trend narůstajícího zájmu o pobyt v přírodě. V dřevěné boudě nejsou překážkou malé hostinské pokojíky, protože je kladen důraz na domácí atmosféru, vlnidnost, čistotu a hlavně jedinečnou kuchyni, vycházející z krkonošských tradic. Mezi vytrvalé hosty patří třeba padesátiletá skupina z Nové Paky a okolí. Na Lesní boudu jezdí pravidelně již přes dvacet let, těší se na setkání s kamarády. Taková parta si zaslouží přípravu speciálního programu. Kromě lidové kapely ke karnevalovému veselí mají pestrý výběr výletů po okolí, ochutnávku farmářských specialit, besedu se záchranářem Horské služby, zhlédnou filmy o Krkonoších. Povídání o životě na hřebenech hor v průběhu století je spojené s posezením u ohně a pochutnáváním si na místním poctivém špekáčku.

Boudařka Markéta Kreiplová zaznamenala nárůst turistů v letech 2013 až 2017. Výstavba luxusních hotelů a apartmánových domů v údolí přilákala novou, náročnější klientelu. Ta oceňuje především pojetí horské ekofarmy s autentickou nabídkou jídel. Paní Markétu povzbuzují k další práci skupiny turistů, které do Lesní boudy přicházejí cíleně kvůli ochutnávce specialit. Díky ekofarmě s chovem ovci a koz na maso se místní kuchyně může pochlubit jehněčímí a kůzle-

čími specialitami. Ze spřátelené ekofarmy na Frýdlantsku pocházejí pochoutky z koziho syra a tvarohu. Restaurace v Lesní boudě dostala ocenění i od Pavla Maurera. Známého hodnotitele české gastronomie rozhodně překvapilo, v jak odlehlejších končinách se setkává coby běžný turista s výraznými gurmánskými lahůdkami. Odezvy hostů, kteří přijdou do Lesní boudy jen tak zahnat hlad, jsou také pozitivní. Oceňují, že na jídelním lístku nevidí „smažáky“ či před smažením polotovary. Pestrá nabídka originálních jídel ctí krkonošskou kuchyni, například kyselo, borůvkový žahour, kozi tvaroh, kozi sýr ve třech různých úpravách, sezonně polévku z tuřinu neboli „dumlikačku“ a „rybulici“, tedy studenou polévku z červené řepy. Samozřejmostí je různě upravené jehněčí maso, občas i kůzleči. Mnozí odpůrci skopového ochutnají malý vzorek čerstvého syra či upečeného masa a často mění názor, což provozovatele velmi potěší. Dotazy lidí neznalých místní kuchyně někdy rozesmějí: „Proč nevaříte kyselo bez hub a brambor, proč v kyselu není zelí, proč nemáte ovčí sýr, proč si nemůžeme koupit kilo syra jako v prodejně a proč jsou ty borůvkové knedlíky z Lidlu šišaté...“ Obsluha trpělivě vysvětluje, že borůvkové knedlíky opravdu vyrábějí sami, že Krkonoše se v historii proslavily výrobou koziho syra „hořčáku“ dodávaného na habsburský dvůr, že ovčí sýr se zde nikdy nevyráběl, že Lesní bouda není prodejna u silnice, ale restaurace. Turisté ovšem mají i oprávněná přání, třeba pro každou sezonu nějakou gurmánskou novinku. Letos je to dle původní receptury speciálně pečený kozi sýr na bylinkách upravený pro moderní gastronomii. Trend představuje i trhané vepřové maso a víkendové sous-vide speciality dokončované na grilu. Zavedení novinek podmiňují průběžné investice do gastro-technologie, které dovolují postupy jako noční vaření a pomalé pečení přinášející nové chutě a vysokou kvalitu. A to je podle majitelů Lesní boudy správná cesta, kdy rostoucí ceny energií, surovin a hlavně práce se projevují i v cenách, které platíme v restauraci. Kromě ceny jídel a nápojů je důležitá právě jejich hodnota. Zážitek si návštěvník odnáší s sebou a na chvíli v Lesní boudě si rád vzpomene.

-pkr-

Lesní bouda, ač v Pecí pod Sněžkou, má poštovní adresu:
Černý Důl čp. 187, PSČ 543 44, tel., fax: 499 896 343, mobilní: 602 148 099, e-mail: info@lesnibouda.cz, www.lesnibouda.cz, příznivé ceny, domluvíte se i německy.

Při zimním soustředění fotbalisté Sparty v Peci nabírají fyzickou na celou sezónu.

Wellness hotel Bouda Máma a Pecký pivovar Pestrá klientela

Vladimír Nikl přeměnil obyčejnou boudu na čtyřhvězdičkový hotel, pro který dokázal sehnat pestrou paletu věrných klientů. Díky tomu je Wellness hotel Bouda Máma v provozu celý rok a ročně uspokojí několik tisíc hostů. Aby přijeli i v říjnu a v listopadu a měli náplň při špatném počasí, je hotel vybaven wellnessovým programem s bazénem opatřeným protiproudem a vířivkou. Po ochlazení v Kneippově lázni mohou využít masážní sprchy. Pro hosty je připravená relaxační část s absolutním klidem a čtyřmi saunami. Vyberou si mezi tradiční finskou, solnou, laconiem nebo bylinkovou. Sportovní vybavení hotelu nabízí hřiště na squash, stolní tenis, bowlingovou dráhu, biliár, posilovnu se sedmi stroji včetně kola na spinning a stepper. Mezi pravidelné hosty hotelu patří aktivní sportovci i veteráni se slavnou minulostí. V lednu tu mají kondiční soustředění fotbalisté pražské Sparty a Slavie. Jsou výbornými běžci, ale tady na horách jim trenéři naordinují netradiční disciplíny, aby procvičili i jiné svaly než při fotbale. Trénují na běžkách na upravené trase pod Liščí horou. Jen fotbalisté s africkými kořeny raději běhají na sucho. Venkovní hřiště na tenis, volejbal a nohejbal se v zimě mění na oblíbené kluziště navštěvované hosty ze širokého okolí. Tady fotbalisté svádějí hokejové mače proti funkcionářům klubu a mají jedinečnou příležitost se s nimi popasovat. Ovšem „nejoblíbenější“ disciplínou zůstává běh čtyřicetimetrou vrstvou prachového sněhu od hotelu ke kapličce v Obřím dole. Atletický trenér Pavel Beran tu pořádá soustředění s mladými skokany o tyči. Od potoka vybijají rychlé sprinty k dolní stanici staré lanovky na Sněžku. Získávají výbušnost a sílu, kterou Amálie Švábíková vloni přetavila ve finském Tampere v titul juniorské mistryně světa.

Tři sály s kongresovým vybavením umožňují firemní akce typu team-building, školení či předvádění výrobků. Například jablonecká firma AT-REA přiveze do horského hotelu své nejnovější systémy vzduchotechniky a zaškolení v příjemném prostředí své odběratele. Několikrát ročně tu pořádají akce velké firmy, jako jsou Škoda Mladá Boleslav, T-Mobile nebo pojišťovny. Využívají nejen zázemí hotelu se dvěma restauracemi připravujícími rauty, coffee breaky, ale i kontakty majitele pro uspořádání autorského čtení spisovatele Michala Viewegha, přednášku horolezce Radka Jaroše, představení herce Jaroslava Duška nebo vyprávění herce Pavla Nového. Ten reprezentuje společně s kuchaři už od září 2011 hotelovou restauraci v oblíbené soutěži hotelů a horských bud

Mistr světa v hokeji Pavel Richter a mistr Evropy ve fotbale Antonín Panenka se syny majitele Markem a Vladimírem Niklem.

o nejlepší Krakonošův guláš. Letos proběhne v Bukovém údolí v sobotu 21. září. Součástí Boudy Máma je Pecký pivovar. Od října 2017 tu vaří čtyři druhy piva Sněžka, světlou desítku a dvanáctku pilsněského typu, tmavou třináctku a speciální pivo IPA o „krkonošské síle“ 1 603 metrů, vlastně 16,03 stupňů (též VV 49/2018). Při firemních akcích se účastníci mnohé dozvědí o kultuře a různých variacích vaření piva. Exkurze pivovarem jsou na denním pořádku, po rezervaci i pro neubytované hosty. Nejen znalci hledají tradiční chuť českého piva v minipivovarech, jako je ten v Peci. Tady piva nefiltrují a nepasterizují, aby měla přirozený obsah kvasinek i vitamínů B. Polovinu roční produkce se vyčepuje v hotelu, druhou stočí do litrových a půllitrových lahví.

Hlavní klientelu hotelu ovšem tvoří jednotliví hosté, rodiny a skupiny přátel. Často se vracejí a jsou zvyklí na stálé vylepšování služeb. Letos v nabídce pro ubytované hosty přibyla elektrokola. V původní historické roubené části je tříhvězdičkový hotel propojený podzemím se čtyřhvězdičkovou moderní budovou. Do objektů s dobře vybavenými hotelovými pokoji a apartmány se vstupuje vlastním vchodem s lyžárnou se skříňkami a sušáky na boty. Nejmenší děti se zabaví v dětském koutku. Ubytování hosté mají až tři vstupy do wellnessu a sportovní části zdarma. Všude je pokrytí rychlým internetem. Po úzké cestě k boudě vyjíždějí jen hotelové vozy řízené profesionálem. Hosté parkují v údolí v garážích a na vlastním parkovišti. V zimě se dva hotelové skibusy točí mezi lyžařským areálem SkiResort a Boudou Máma. Po deseti až dvanáctiminutové jízdě jsou pod sjezdovkou Javor. Krátká sjezdovka vybavená sněžným dělem je přímo u hotelu, dětem, začátečníkům nebo jen pro krátké svezení vyhovuje. Pro ubytované hosty je zdarma. Hotelové večere jsou formou bufetu s výběrem až z dvanácti jídel. Součástí areálu hotelu je pizzerie, v jejíž peci od brzkého rána pečou vlastní staročeský kváskový chléb. Krkonošské kyselo dostanete místo na talíři přímo v bochníku chleba. Vždy ve čtvrtek ožije venkovní altánek při grilování kýty naložené v nálevu a místní chléb je opět výbornou přílohou. Kuchyně hotelu je založená na českých jídlech a nabízí i několik lehkých variant. Čtyřjazyčný bohatý jídelní lístek obsahuje moučníky ke kávě, poháry a odpolední svačiny.

Pecký pivovar a Bouda Máma Wellness hotel v Peci pod Sněžkou
čp. 124, PSČ 542 21, majitel Vladimír Nikl, tel. hotel: 602 304 989,
tel. rezervace ubytování: 244 465 666, e-mail: hotel@boudamama.
cz, www.boudamama.cz. Domluvíte se i německy, polsky a anglicky.

V Horním Maršově stojí naproti kostelu dům čp. 83 v přízemí s vinotékou Nade dnem. V patře vzniká sídlo zapsaného ústavu Paměť Krkonoš s badatelnou, archivem a se studovnou pro hosty. Jedním ze zpracovávaných fondů je fotografické dílo maršovského lékaře Wenzela Lahmera. Dožínkový průvod před domem čp. 83 vyfotografoval kolem roku 1910.

Zapsaný ústav Paměť Krkonoš je nestátní neziskovou institucí, jejímž posláním a cílem je **záchrana, zachování, zpracování a zpřístupnění** dokumentů a děl z regionu Krkonoše. Navazuje na mnoholetou práci redakce Veselého výletu, využívá její bohatý archiv. Hlavním předmětem činnosti Paměti Krkonoš je vytváření a správa unikátní webové databáze Archa Krkonoš®, která propojuje jednotlivý dům s konkrétní osobou, rodem, se spolkem, s profesí, lokalitou nebo výraznou událostí. Zabývá se sběrem, profesionální archivací a odborným zpracováním dokumentů, listin, fotografií, negativů, diapositivů, pohlednic, filmů, orální historie. Vytváří sbírku uměleckých děl profesionálních i amatérských fotografů.

Archa Krkonoš

Cílem webové databáze Archa Krkonoš je zpracovat, zpřístupnit a pro budoucí generace zachránit historické dokumenty i obrazové materiály z území Krkonoš a nejbližšího podhůří. Archa Krkonoš bude po naplnění obsahovat statisíce konkrétních a ověřených datových záznamů o lidech, kteří v Krkonoších žili, o zdejších domech i dalších objektech, uchová vzpomínky pamětníků, v obrazové části databáze je možné prohlížet fotografie a umělecká díla, které se váží k našemu regionu. Archa Krkonoš je otevřená a bude sloužit všem zájemcům o historii i současný život regionu, kteří se tak stanou jejími uživateli i spoluvůrci. Pomůže historikům v jejich studiu, badatelům poskytne potřebné zázemí pro prezentaci jejich často celoživotního úsilí, které tak nebude ztraceno. Všem uživatelům databáze Archa Krkonoš přinese radost z poznávání historie a tím i současnosti našich hor.

Archa Krkonoš uchová informace o každém objektu, osobě, lokalitě či události. Hlavními prvky propojené sítě informací jsou lidé a domy s číslem popisným, včetně osob již zemřelých a domů zaniklých. Zařazením do databáze vzniká památka na konkrétního člověka i konkrétní objekt. Pro každou osobu, rod, lokalitu, objekt, fotografii, pohlednici, mapu, sbírkový fond je vypracována vlastní karta. Propojení karet vytváří síť navazujících informací, detaily vykresluji dosud nespátný obraz celku. Například propojením příbuzných osob v databázi vzniká historický rodokmen celých východních Krkonoš.

Již spuštěná webová databáze www.archakrkonos.cz zpřístupňuje vložené datové a obrazové informace. S IT odborníky ladíme koneč-

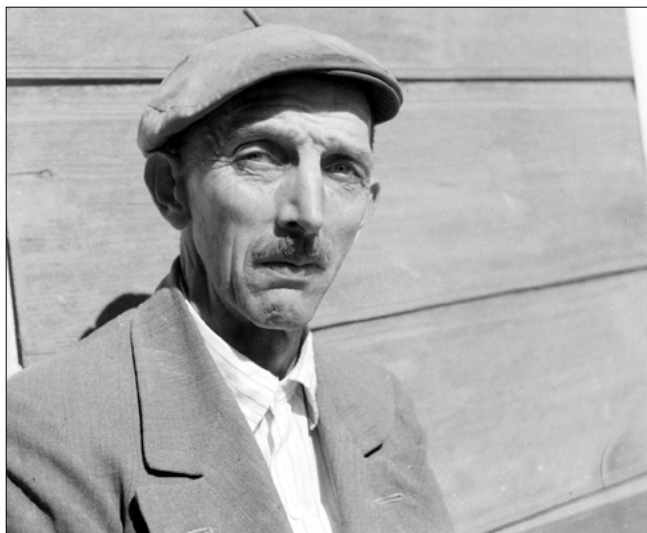
nou podobu uživatelské verze, abychom usnadnili i laikům vyhledávání jednotlivých osob, domů či motivů fotografií. Badatelé pracují ve veřejnosti skryté editorské verzi databáze. Karty osoby, domu, obrazového díla, rodu, události či organizace mají celou řadu rubrik. V uživatelské verzi se zobrazují jen vyplněné rubriky. Pro snadnější orientaci zahraničních badatelů a uživatelů připravujeme i německou, polskou a anglickou verzi názvů rubrik. Pravidla vkládání informací do databáze jsou uvedena v metodice přístupné i v němčině a polštině na webu Paměti Krkonoš. Je určena především pro badatele, kteří se zapojí do sběru a zpracování dat.

K uchování naší společné historie můžete přispět i vy. Jestli máte vazbu na Krkonoše, stáhněte si z našeho webu kartu osoby a vyplňte ji se svým dědou, s babičkou, rodiči nebo s jiným pamětníkem a poskytněte informace pro zápis do Archy Krkonoš. Najděte v rodinném albu zajímavé fotografie a vyplňte k nim kartu obrazového díla, dokud vaši blízcí mohou vyprávět příběhy zachycených osob či událostí. Pomůžeme vám radou i kvalitním skenováním fotografií. Přispějte poskytnutím fotografií a informací, zachraňme spolu paměť Krkonoš!

Dokumentační centrum Krkonoš

Paměť Krkonoš provozuje Dokumentační centrum Krkonoš (DCK), které bude otevřené od podzimu 2019 v nových prostorách v sídle Paměti Krkonoš na adrese Třída Josefa II. čp. 83 v Horním Maršově. Zahrnuje badatelnu, archiv a knihovnu s potřebným technickým vybavením a zázemím pro amatérské badatele i profesionální historiky, výzkumníky a jejich týmy, vědecké pracovníky, fotografe, filmaře, učitele a další zájemce o historii i současnost Krkonoš. V DCK jsou zaměstnání historikové Paměti Krkonoš a editoři databáze Archa Krkonoš, na něž je možné se obrátit s žádostí o konzultaci a odbornou radu. DCK je místem setkávání a rozvíjení spolupráce odborné i laické veřejnosti. Probíhají zde semináře, školení, workshopy, setkání pamětníků, projekce, besedy a debaty. Na provoz ústavu Paměť Krkonoš můžete přispět i finančně, darovací smlouva je na webových stránkách. DCK je až do doby otevření hlavního sídla v provozu denně od 8 do 16 hodin v dočasné kanceláři v areálu maršovské pily.

Za Paměť Krkonoš Eva Hrubá, ředitelka zapsaného ústavu.

*Poslední nosič na Sněžku Robert Hofer *1901
na snímku Václava Nováka asi z roku 1960.*

*Hospodu Na Peci postavil v roce 1793 David Hofer *1741,
foto z roku 1892.*

Hoferové z Krkonoš

Naplnění databáze Archa Krkonoš nepředstavuje opisování již zpracovaných dat, ale také badatelskou činnost. Za důležité téma jsme vybrali sledování starých krkonošských rodů, které stály u založení obcí, osad a lučních enkláv východních Krkonoš. Jako vzorový rod jsme pro vložení do přístupné databáze vybrali Hoferý, také proto, že v kraji pod Sněžkou zůstalo několik rodin. Bádání v Krkonoších doplňujeme hledáním míst v Alpách, odkud nejspíš v 16. století přišli. Původní domov Hoferů jsme našli v Jižním Tyrolsku, které je dnes součástí Itálie. V údolí Antholz a především Ahrntal jsou Hoferové doma odnepaměti. Dřevařská kolonizace Krkonoš využila na kácení a plavení dřeva především alpské specialisty z údolí Innu, konkrétně ze širokého okolí hornického města Schwaz. Odtud se zdá být Ahrntal daleko, ale když jsme prošli horským průsmykem Hundskehlejoch do Zillgrundu a dál do Zillertalu, oblast Schwazu se rychle přiblížila. Podle pamětníků z jižní strany zdejšího Zillertalského alpského hřebene zdolali jejich předci tuto vzdálenost během dvou dnů. Jednou se pokusíme prokázat původ krkonošských Hoferů genetickými testy, zatím musíme vystačit se záznamy. Historik zapsaného ústavu Paměť Krkonoš Jan Ivanov zatím v prvotních dokumentech, jako jsou matriky, soupisy duší, rodinné archivy, našel a do databáze Archa Krkonoš vložil 361 Hoferů. Podle zkušenosti z již zpracovaného rodu Dix, kde vycházíme především z práce Františka N. Dixe z Plzně, předpokládáme, že také Hoferové z Krkonoš pocházejí z jedné rodiny, možná z jednoho Hofera, jako je tomu u Dixů. Propojením předků nám známých Hoferů vznikl rozrod, který zatím začíná u Ernsta Hofera narozeného v Úpě roku 1676. Možná objevíme další linie, ale zatím jsme všechny Hoferý dokázali zařadit jako potomky Ernsta. Zároveň s jejich vkládáním do databáze je přiřazujeme k jednotlivým

domům. Mezi nejzajímavější patří Ernstův vnuk Hans David Hofer. Narodil se 6. 8. 1741, tedy v době, kdy ještě neexistovalo číslování domů. Roku 1793 postavil dodnes otevřenou Hospodu Na Peci, kde vykonával funkci rychtáře, panského hajného a hospodského. Soupis jeho rodiny nás ohromil. S první manželkou Annou Marií Berger *1740 měl čtrnáct dětí, které všechny zemřely. Nejstarší se dožilo pěti let. Anna zemřela v devětačtyřiceti. S druhou ženou Annou Marií Mohorn *1765 měl David Hofer dalších deset potomků. Jen čtyři se dožili dospělosti. Syn Johann převzal po otci živnost, ale pak se odstěhoval do dnešní Josefový výšiny a Alter Petzer Kretscham provozoval nejmladší syn Stefan Hofer *1807. Jak se nejznámější hostinec východních Krkonoš dostal do rodiny Kuhn, najdete v údajích vložených do karty Pec čp. 142 Hospoda Na Peci. Stačí zadat obec a číslo ve webové databázi Archa Krkonoš do vyhledávače označeného lupou.

Dnes nejznámějšími z rodu Hoferů jsou poslední nosiči na Sněžku Robert Hofer *1901 a jeho syn Helmut *1933, který stále žije v chalupě předků na Hoferových boudách ve Velké Úpě. Jeho vnuk Sebastien *2011 je jedenáctou generací v linii od Ernsta Hofera *1676, přes Davida *1705, Hanse Josefa *1736, Josefa *1760, Ignaze *1796, prvního nosiče Ignaze *1832, Stefana *1864, Roberta *1901, Helmuta *1933 a otce Waltera *1968. Hans Josef *1736 je nejstarší přiřazený do konkrétního domu, zemřel v srpnu 1796 v chalupě tehdy s čp. 292 neda-leko největší plavební přehradě neboli Haupt Klause auf Gross Aupa. Jeho potomci jsou již zapsaní v chalupě na Hoferových boudách. Do databáze vložíme také získané fotografie Hoferů. Krásný soubor snímků Roberta *1901 a Helmuta *1933 vytvořil fotograf Václav Novák, jehož práce bude také zveřejněná v databázi Archa Krkonoš.

Pro webovou databázi Archa Krkonoš® sbíráme a zpracováváme také fotografie návštěvníků Krkonoš. Většinou nezanechali ve sledovaném území další stopu, ale jejich ustrojení, místo pobytu či zachycená událost mnohé vypovídá o době a atmosféře vzniku snímku. První turisté vycházeli do hor v oblecích a dámy v dlouhých šatech. Oblečení mezi světovými válkami ukazovalo na dobré postavení střední třídy. Při masové odborářské rekreaci po roce 1948 převládaly šátky, čepice zmijovky a tepláky. Zároveň fotografie zachytily radost z pobytu na horách, která je společná pro všechna historická období a společenské vrstvy. Co nás nepřestává udivovat, je fotografická kvalita většiny získaných dokumentů. Převládají totiž černobílé snímky profesionálních fotografů dobře ovládajících řemeslo a znalých prostředí.

Přání hostů odvézt si z pobytu v Krkonoších památeční fotografii uspokojovaly přes sto let dobře organizované fotoateliéry. První sloužily na frekventovaných místech. U Obří boudy pod Sněžkou fotografovali Adolf Hartmann, Fritz Goebel a Walter Kleeberg, u vodopádů Zackenfall a Kochelfall na severní straně hor Bruno Fellmann a Wenzel Adolph. Pro tehdejší profesionály byla na prvním místě ateliérová práce, ale na přání hostů vycházeli s deskovými kamerami ven. V Karpaczi byl hlavním fotografem hostů Paul Wenzel, ve Špindlerově Mlýně ateliéry Schindler, Procházka a především neaktivnější Wenzel Pfohl. Několik stovek Pfohlových fotografií je již vložených do webové databáze Archa Krkonoš. Známý Pfohlův ateliér v roce 1945 převzal do správy fotograf Zdeněk Menec. Místo očekávané privatizace po komunistickém převratu v únoru 1948 přešel pod nově vytvořenou socialistickou organizaci Komunální služby Špindlerův Mlýn. Zatímco ostatní živnosti jako pekařství, truhlářství, natěračství a jiné v nefunkčním režimu skomíraly až zanikly, fotoateliéry se službami návštěvníkům vydržely do roku 1992. Fotografové dostávali výplatu podle množství provedených zakázek a tato motivace horské ateliéry zachránila. Hlavní klientelu tvořili rekreanti zotavoven Revolučního odborového hnutí, tedy ROH. Každý fotograf měl svůj revír. Například v letech 1955 až 1985 ve Špindlerově Mlýně fotografoval František Škarvada hosty zotavoven Pětiletka a Primátor, a ještě hotelů Petrova a Špindlerova bouda. V pondělí zachytil co nejvíce lidí při tanci na zahajovacím večírku, do dalšího společného večera ve čtvrtek materiál zpracoval a prodal hostům. Musel je vyfotografovat v hezké situaci, aby si svůj černobílý snímek za tři koruny koupili, jinak šla fotografie do odpadu. Vedle práce v zotavovnách si bral službu

u lanovky Pláň nebo Medvědin. Tady stejně jako kolegové u lanovky na Sněžku museli z posedu vyfotografovat pasažéry na každé sedačce a doufat, že je druhý člen týmu nahoře ve stanici přesvědčí, aby si nechali fotografii poslat poštou. Nejsložitější operací bylo přiřadit správnou osobu k vyplněnému lístku s doručovací adresou. Manželka fotografa Libuše Škarvadová po letech vzpomínala, jak večer doma třídili očíslované papírky a přikládali je k okénkům vyvolaného kinofilmu. Od kulturních referentů zotavoven získávali fotografové informace o výletech rekreantů. Pak na ně čekali na hřebenech hor, aby jim pořídili jedinečnou památku. V pozůstatosti Františka Škarvady jsme našli krásnou odborářskou fotografii. Zachycuje rekreanty v padesátých letech, jak si užívají sníh před Davidovou boudou. Ve Špindlerově Mlýně působili ještě František Kubík s manželkou, Miroslav Hladík, Stanislav Řehoř, Růžena a Jiří Bruníkovi, Emanuel Kučera, Růžena Řihová, příležitostně manželé Škampovi, Bohumil Zeman a další.

Oblast Pece pod Sněžkou vycházela ze zázemí původního fotoateliéru Hugo Gleissnera ve Velké Úpě. Národní správce Rudolf Šembera musel provozovnu v dnešním domě čp. 131 přenechat Komunálním službám. Po něm nastoupil Josef Blažek a vedle ateliérové práce dělal první fotoreportáže rekreantů v zotavovnách ROH. Když chtěl odejít, hledal za sebe náhradu a vzpomněl si na Ivana Sejtka z Rožmitálu pod Třemšínem. Tomu komunisté sebrali zavedený fotoateliér, další léta ve své provozovně působil jako vedoucí. V roce 1960 přišel do Velké Úpy, brzy koupil na hlavní ulici v Peci domek a tam zřídil fotokomoru pro zpracovávání zakázek. Pracoval společně s manželkou Genovefou, kterou poznal během totálního nasazení v Mnichově. Z jejich produkce máme největší díl fotografií místních obyvatel a většinou nám neznámých rekreantů. Ivan Sejtko fotil na večírcích zotavoven ROH i reportáže v terénu, řadu let z posedu před stanicí lanovky Růžová hora. Ještě v šedesátých letech sdružili fotografy působící v Maršově, Peci, v horské části Černého Dolu, ve Velké a Malé Úpě pod Komunální služby Horní Maršov. V domě čp. 83 s dnešní vinotékou Nade dnem zpracovávali tisíce snímků ročně. Shodou okolností je nyní ve stejném domě také sídlo zapsaného ústavu Paměť Krkonoš. Vedle Sejtkových tu tehdy působili jejich někdejší učeň Mirek Mašek s manželkou Alenou, po nich Ladislav Hrudík, Krista Salwenderová, Ladislav a Dagmar Součkoví. Společně zachytili odborářskou rekreaci jako fenomén doby. Jejich poslání ukončily politické změny po roce 1989 a hlavně nástup dostupné fotografie zpracovávané v minilabech.

VESELY VÝLET®

ochranná známka

Sezónní noviny Veselý výlet, Temný Důl čp. 46, 542 26 Horní Maršov, tel. 499 874 298, e-mail: info@veselyvylet.cz, www.veselyvylet.cz, vydavatel/redaktor: Lenka, Miloslav a Pavel Klimešovi, jazyková úprava: Eva Hrubá, fotografie: Hans Bönsch, Pavel Klimeš, František Kubík, Wenzel Lahmer, Josef Maršík, Václav Novák, Radek Ort, Wenzel Pfohl, Ivan Sejtko, František Škarvada, Petr Toman, Emanuel Wagner a archiv vydavatelů, sazba: Tisk Ofset a.s. Úpice, tel. 499 881 171, tisk: Profi-tisk group s.r.o., Olomouc, překlad do němčiny: Hans-J. Warsow, překlad do polštiny: Marlena Kovařík, Andrzej Magala, uzávěrka: 30. 6. 2019, náklad: 50.000 kusů, z toho 27.000 kusů v české, 15.000 v německé a 8.000 v polské verzi. Máte-li zájem o zaslání vydání Veselého výletu (příště 53/zima 2020) poštou, pošlete spolu s adresou 40 Kč, jste-li z České republiky, nebo 190 Kč, jste-li v cizině, nebo si noviny objednejte osobně v informačním centru Veselý výlet v Temném Dole nebo v Peci pod Sněžkou.

Veškerá autorská práva vyhrazena!

Ivo a Zdena Vykypělovi si při pobytu s dcerou a rodiči ve Špindlerově Mlýně v srpnu 1922 objednali fotografa Wenzela Pföhla.

Ivan Sejtka čekal na výletníky u hranice před Slezským domem.

ZOT. Špindlerův Mlýn
DUKLA

Veselí závěrečného večírku v zotavovně Dukla zachytil František Kubík.

Vermut Cinzano byl hitem večírku zotavovny Hradec v roce 1968.

Ve sněhu dovádějící odboráře před Davidovou boudou fotografoval František Škarvada.

Krkonoš Jindřich Buchal Benecký a fotograf Ivan Sejtka ve Velké Úpě.

INFORMAČNÍ CENTRUM VESELÝ VÝLET GALERIE – SMĚNÁRNA

v Temném Dole v Horním Maršově, tel.: 499 874 298

v Peci pod Sněžkou, tel.: 499 736 130

e-mail: info@veselyvylet.cz

www.veselyvylet.cz

denně 8.30–17.30 (v hlavní sezóně do 18.00)

